
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Cruz López, Mireia; Galdames Calderon, Marisol dir. L'impacte de les competències de l'educador social en el procés d'adaptació de les persones migrades adultes que aprenen espanyol en un centre X d'Almeria. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 2023. (Grau en Educació Social)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/301096>

under the terms of the license

Treball Fi Grau

EDUCACIÓ SOCIAL

L'impacte de les competències de l'educador social en el procés
d'adaptació de les persones migrades adultes que aprenen espanyol en un
centre X d'Almeria.

Mireia Cruz López - NIU: 1597269

Tutor: Marisol Galdames Calderón

UAB
**Universitat Autònoma
de Barcelona**

RESUM

[CAT] En aquest treball de fi de grau s'ha portat a terme un estudi de cas sobre l'impacte que tenen les competències de l'educador social en el procés d'adaptació i d'aprenentatge de l'espanyol de les persones migrades d'un centre X d'Almeria. L'estudi se centra en les competències professionals i afectives, com també les estratègies pedagògiques utilitzades per fer un acompanyament adequat al col·lectiu tenint en compte el context actual. Aquesta investigació és de caràcter qualitatiu i s'ha dut a terme mitjançant la triangulació de diferents instruments de fonts d'informació: l'anàlisi documental, l'entrevista i el diari de camp.

[ES] En este trabajo de fin de grado se ha llevado a cabo un estudio de caso sobre el impacto que tienen las competencias del educador social en el proceso de adaptación y de aprendizaje del español de las personas migradas de un centro X de Almería. El estudio se centra en las competencias profesionales y afectivas, como también las estrategias pedagógicas utilizadas para hacer un acompañamiento adecuado al colectivo teniendo en cuenta el contexto actual. Esta investigación es de carácter cualitativo y se ha llevado a cabo mediante la triangulación de diferentes instrumentos de fuentes de información: el análisis documental, la entrevista y el diario de campo.

[ENG] In this end-of-degree project has been carried out a case study on the impact that the competences of the social educator in the process of adaptation and learning of Spanish of the migrants of a center X of Almería. The study focuses on professional and affective skills, as well as the pedagogical strategies used to provide appropriate accompaniment to the collective, taking into account the current context. This research is qualitative and has been carried out through the triangulation of different instruments from sources of information: documentary analysis, interview and field diary.

PARAULES CLAU: migració, ensenyament d'espanyol, adaptació, integració, educador social, competències professionals, habilitats comunicatives.

ÍNDIX

1. Introducció i justificació	3
2. Objectius.....	7
3. Marc teòric.....	8
4. Marc metodològic.....	13
4.1. Contextualització	13
4.2. Disseny de recerca	14
4.3. Mètode de recerca.....	14
4.4. Univers-mostra.....	15
4.5. Tècniques d'obtenció d'informació	16
4.5.1. Entrevista semiestructurada individual.....	17
4.5.2. Diari de camp.....	18
4.5.3. Anàlisi documental	19
4.6. Procediment d'anàlisi de dades.....	20
4.7. Fiabilitat i validesa de l'estudi.....	21
5. Resultats	21
5.1. Categoria 1: Competències comunicatives de l'educador social.....	22
5.2. Categoria 2: Competències de capacitat crítica y reflexiva de l'educador social	25
5.3. Categoria 3: Competència intercultural de l'educador social.....	26
6. Discussió.....	29
6.1. Competències clau de l'educador social que faciliten l'aprenentatge de l'espanyol en persones adultes migrades del centre X d'Almeria.....	30
6.2. Valoracions dels educadors socials sobre l'impacte de l'aprenentatge de l'espanyol en persones adultes migrades del centre X d'Almeria.....	31
6.3. Estratègies pedagògiques de l'educador social més efectives per l'ensenyament de l'espanyol com a segona llengua per persones adultes migrades del centre X d'Almeria.....	31
7. Conclusions.....	32
8. Bibliografia	34
9. Annexos.....	39

1. Introducció i justificació

La investigació present se centra en el col·lectiu de les persones migrades que han viscut i que viuen un procés migratori. L'arribada a la nova societat sempre és diferent per cada persona, la realitat de cada individu i família és diversa i l'adaptació també. La decisió d'emigrar no és quelcom fàcil i el dol migratori pot tenir una influència en l'adaptació i integració social i cultural en la nova societat.

Aquesta investigació cerca conèixer l'impacte que té les competències de l'educador social en el procés d'adaptació de les persones migrades adultes que aprenen espanyol en un centre X d'Almeria. Aquest informe es divideix en vuit apartats, en primer lloc, la introducció del tema, el fenomen a estudiar. Tot seguit, els objectius que es presenten en la investigació, en aquest cas, l'objectiu principal és analitzar l'impacte de l'aprenentatge de l'espanyol en persones adultes migrades, des de l'enfocament de les competències de l'educador social en el procés d'adaptació. Posteriorment, el marc teòric on es detalla i contextualitzen els diferents punts importants del fenomen a estudiar. Tot seguit el marc metodològic, on s'explica el disseny de l'estudi i la metodologia que es porta a terme. El punt dels resultats continuant amb la discussió i conclusions extretes com a darrer punt de desenvolupament de la investigació. Finalment, la bibliografia consultada al llarg de tota la recerca i els annexos.

Cal esmentar que en aquesta investigació es fa un ús no sexista del llenguatge com bé estableix la "Guia per l'ús no sexista del llenguatge a la Universitat Autònoma de Barcelona", elaborada per l'Observatori per a la igualtat de la UAB (2011). Per facilitar la lectura, cada vegada que es faci referència al gènere masculí, s'entén que fa referència al gènere masculí i femení, sense que sigui una connotació negativa.

La migració ha existit des de fa milers d'anys, els humans han anat ocupant territoris i han fet desplaçaments d'un país a l'altre ja bé, per necessitat d'ocupar nous espais i tenir millors recursos alimentaris, laborals, de protecció o per tenir accés a una millor qualitat de vida implicant el benestar individual i familiar (Guillén de Romero et al, 2019).

Existeixen diferents punts de vista en relació amb la migració i el relat hegemònic actual desperta diferents preocupacions sobre l'economia, la seguretat, l'assimilació cultural, que sovint provoca que sorgeixin prejudicis i estereotips cap a la migració. Des de la mirada de

l'educació social es lluita contra aquests discursos antimigratoris que es promouen per polítiques d'extrema dreta com també per mitjans de comunicació que vulneren els drets humans. Com és el cas del partit polític espanyol de Vox, segons Ferreira (2019), el partit té un discurs nacionalista, autoritari, tradicionalista que rebutja el model migratori espanyol de manera que es reafirma en un discurs antiislàmic i en contra el multiculturalisme. Per tant, és necessari un treball de sensibilització i de conscienciació sobre les causes de migració com també ho és fer un acompanyament a les persones.

La mobilitat de les persones no s'ha de veure com un problema, sinó com un fet històric i un fenomen social que caracteritza el món globalitzat. Per això, no resulta coherent parlar de la migració de manera unilateral que tendeix a ocultar els aspectes positius com les aportacions econòmiques, de desenvolupament i enriquiment cultural de les societats de destí (García, et. al, 2018).

El fenomen migratori internacional ha existit al llarg del temps i segons les estimacions de l'Organització de les Nacions Unides, en els últims vint anys ha anat en augment. L'any 2020 hi va haver un total de 280,6 milions de persones que van emigrar del seu país d'origen, actualment, una de cada vuit persones del món és migrada (ONU DAES, 2020). L'Institut Nacional d'Estadística realitza anualment la publicació de l'Estadística de Migracions i Canvis de Residència, l'any 2022 resulta que el saldo migratori d'Espanya amb l'exterior va ser positiu en 727.005 persones, el més elevat en deu anys (EMCR, 2022). Significant, doncs que la població d'Espanya ha augmentat i, hi ha més persones migrades al país que persones residents que emigrin.

En el marc proposat per l'Organització Internacional per les Migracions (OIM, 2015) destaca els motius principals de la migració sent aquests la pobresa, la inestabilitat, la falta d'accés a l'educació i altres serveis bàsics entre altres factors. És difícil identificar el motiu principal de molts migrants internacionals en situació irregular i distingir si es tracta de motius econòmics o de refugi, tot i això, el que s'ha de reconèixer és la seva dignitat i els seus drets humans (Loterio-Echeverri & Pérez Rodríguez, 2019).

Les persones migrades, sol·licitants d'asil i els refugiats han de ser rebuts com éssers humans, amb respecte i dignitat. Si bé cada Estat té el dret a gestionar i controlar les seves fronteres,

els migrants i refugiats han de ser rebuts conformes amb les obligacions aplicables en el dret internacional (El Vaticano, 2017).

A través d'aquesta investigació volem aproximar-nos més a la realitat de les persones que han arribat a Espanya. Per entendre les maneres de relacionar-se hem de comprendre que psicològicament afecta aquest canvi de vida com també el canvi de cultura.

Graves (1967) va ser el primer a definir aquest procés d'aculturació psicològica, entenent-ho com un conjunt de transformacions internes i conductuals experimentades pels individus que estan participant en una situació de contacte amb una nova cultura.

D'altra banda, Berry (2003) defineix quatre estratègies d'aculturació en el context migratori: separació, integració, assimilació i marginalització. Dependentment del tipus de migració, si és individual o col·lectiva, hi ha més inclinació cap a un tipus o altre. La qüestió és que hi ha una tendència o altra dependentment de la importància a diferents valors importants per la persona.

Les persones migrades avui en dia poden mantenir connexions significatives amb els seus llocs d'origen com també mantenir la llengua materna, per tant, segueix el vincle amb la seva cultura. És important aquest vincle, tanmateix, ho és l'adaptació a la nova societat. Hi ha diferents maneres de relacionar-se amb la nova societat de residència, però són evidents els beneficis que existeixen amb l'aprenentatge de la llengua del país resident.

A través del coneixement de la llengua de la nova societat, la comunicació és més efectiva com també la comprensió. L'aprenentatge de la llengua aporta aproximar-se més a les persones de l'entorn com conèixer més els costums i les maneres de fer de la societat. A través de les competències lingüístiques de la llengua, les habilitats comunicatives canvien i al mateix temps s'adquireixen noves competències. L'OMS (1993, p.1) defineix que les habilitats donen lloc a un comportament adaptatiu i positiu, que permet als individus afrontar efectivament els reptes i demandes de la vida diària. La vida en societat, les relacions entre les persones ens fan considerar que és necessari estar capacitats per poder desenvolupar una integració social.

Mitjançant l'educació de l'ensenyament de la llengua castellana, es promou l'aprenentatge com també l'intercanvi, l'adquisició del domini de la llengua implica l'autosuficiència, la seguretat en un mateix, i pot millorar la seva relació amb l'entorn i la cultura de manera que també la cohesió social i la integració.

Aquesta investigació cerca conèixer l'impacte que té en la vida integral de les persones adultes migrades l'aprenentatge de la llengua castellana tenint en compte les competències de la figura del professional. Es fa especial èmfasi a aquestes competències de l'educador social perquè els valors i les capacitats a l'hora d'actuar són molt importants a tenir en compte en treballar amb un col·lectiu vulnerable.

Des de la mirada personal, el fenomen migratori és un tema que em desperta molta inquietud per la història de vida de cada individu, de cada família. Al mateix temps, la complexitat i la diversitat dels moviments migratoris ens permeten entendre les dinàmiques actuals a escala socioeconòmica, cultural i política. A causa de l'auge dels moviments migratoris en l'actualitat i el relat hegemònic que es divulga des dels ideals d'extrema dreta, sorgeix el meu interès per anar més enllà de la superfície.

D'altra banda, amb la col·laboració com a voluntària del centre X d'Almeria, tinc l'oportunitat de formar part de l'acompanyament de diferents grups en el seu procés d'adaptació. Motiu que em fa conèixer des de més a prop l'impacte que té en la seva vida i que m'interessi més a escala professional amb aquest col·lectiu.

Per poder estructurar aquesta recerca, ens plantejem una pregunta a nivell general que es mirarà de respondre en aquest treball.

- Quin és l'impacte que tenen les competències de l'educador social en l'adaptació i aprenentatge de l'espanyol en les persones migrades adultes en el centre X d'Almeria?

És important com a objecte d'estudi per als professionals de l'educació social fet que conèixer les adversitats presents d'aquest col·lectiu indica les necessitats específiques i per tant, elaborar estratègies que s'adaptin a les necessitats i les realitats concretes. Els recursos

pedagògics necessaris a implementar i a adaptar i al mateix temps poder oferir espais d'intercanvi cultural per l'enriquiment mutu.

2. Objectius

En aquest apartat intentarem donar resposta a la pregunta d'investigació plantejada recentment. Arran de la pregunta d'investigació, sorgeix un objectiu general de la recerca i també es plantegen tres específics.

Els objectius ens permeten organitzar i estructurar les diferents fases de la investigació de manera que podem fer una recerca d'informació teòrica més acurada perquè coneixem el què ens interessa investigar.

Objectiu general	Objectius específics
1. Analitzar l'impacte de l'aprenentatge de l'espanyol en persones adultes migrades, des de l'enfocament de les competències de l'educador social en el procés d'adaptació.	1.1. Identificar les competències clau de l'educador social que faciliten l'aprenentatge de l'espanyol en persones adultes migrades del centre X d'Almeria.
	1.2. Analitzar les valoracions dels educadors socials sobre l'impacte de l'aprenentatge de l'espanyol en persones adultes migrades del centre X d'Almeria.
	1.3. Descriure les estratègies pedagògiques de l'educador social més efectives per l'ensenyament de l'espanyol com a segona llengua per persones adultes migrades del centre X d'Almeria.

L'objectiu principal de la investigació ens orienta a la recerca teòrica sobre les competències de la figura de l'educador social en tant que a l'impacte de l'aprenentatge de l'espanyol i el procés d'adaptació de les persones migrades. Per tant, apareixen diferents elements importants a tenir en compte per poder procedir en la investigació.

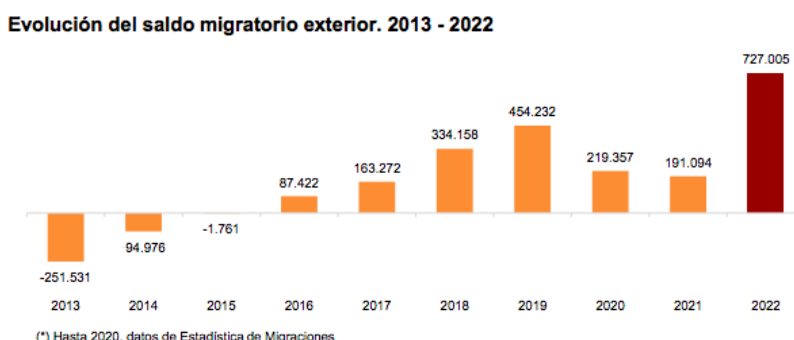
3. Marc teòric

En aquest apartat s'estructuren les diferents temàtiques de la recerca, a través d'una recerca teòrica sobre l'objecte d'estudi, s'organitzen diferents temes importants que influeixen i complementen la temàtica per contextualitzar-la. En primer lloc, es parla de les dades sobre la migració a Espanya, tenint en compte les característiques demogràfiques bàsiques. Es contextualitza el fenomen migratori a Almeria com que la part pràctica està vinculada en aquest context específic en un centre X d'Almeria. D'altra banda, s'expliquen diferents aspectes rellevants sobre la migració com les teories d'aculturació, assimilació o transculturalisme i la qüestió de la multiculturalitat. Al mateix temps, es parla de com aquestes diferents teories afecten a l'adaptació sociocultural i a la integració social de les persones nouvingudes. Seguidament enllaçant-ho amb la integració, s'introdueix a la temàtica de l'aprenentatge, els recursos existents des del punt de vista educatiu. Tot seguit, es parla sobre les competències de l'educador social i perquè són importants en el procés d'acompanyament d'aquest col·lectiu.

Pel que fa al creixement de la població a Espanya, aquest es deu principalment per l'arribada de població estrangera.

En aquest gràfic de l'informe Estadística de Migraciones y Cambios Residencia (EMCR) de l'any 2022 podem observar l'evolució del saldo migratori exterior entre l'any 2013-2022.

Gràfic 1: Evolució del saldo migratori exterior a Espanya 2013-2022. Dades extretes de l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

Gràfic 2: Saldo migratori exterior per nacionalitat i lloc de naixement. Dades extretes de l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

Saldo migratorio exterior por nacionalidad y lugar de nacimiento		
	2022	2021
TOTAL	727.005	191.094
Españoles	-2.704	-19.882
- Nacidos en España	-20.778	-28.377
- Nacidos en el extranjero	18.074	8.495
Extranjeros	729.709	210.976
- Nacidos en España	-10.992	-15.985
- Nacidos en el extranjero	740.701	226.961

Per entendre les xifres i conèixer la diferència entre la immigració externa i l'emigració externa, si el saldo migratori és positiu o negatiu s'observa mitjançant les entrades de la població i les sortides. El saldo migratori dels estrangers amb l'exterior va ascendir a 729.709 persones l'any 2022, d'altra banda, el saldo migratori de la població espanyola amb l'exterior va ser negatiu havent-hi -2.704 entrades netes procedents de l'exterior (INE, 2023). Per tant, hi va haver més immigració externa.

Les dades de migració a Almeria són un fenomen que no deixa de créixer en els darrers anys. En el gràfic 1 (vegeu Annexos) s'indiquen les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE), l'any 2022 a la província d'Almeria, la població estrangera per nacionalitat, províncies, sexe i any. Destaca en la primera columna el total de persones migrades superant les 150.000 persones. Les dades indiquen que la major part de persones provenen d'Àfrica com també destaca específicament en el gràfic el Marroc. D'altra banda, també predominen migracions de Romania i altres països Europeus entre altres procedències d'arreu del món.

La multiculturalitat és un fenomen que predomina en el món globalitzat i les persones que emigren experimenten canvis en la seva realitat en l'àmbit cultural com social. La teoria d'aculturació definida per Berry (2003), distingeix quatre estratègies d'aculturació i el seu significat psicològic, que té relació amb els desenvolupaments de la Teoria de la Identitat Social (TIS) que diferencia les estratègies de mobilitat social com col·lectiva o individual (Moghadam y Perreault, 1992).

Les estratègies de separació i integració pertanyen a la mobilitat col·lectiva implicant lleialtat a l'endogrup (Berry, 2003). D'altra banda, l'estratègia individualista i l'estratègia de

marginalització són individualistes cerquen millorar la qualitat de vida de manera personal per tant s'allunya i es distingeix de l'endogrup.

L'estratègia de separació es caracteritza per seguir les pautes culturals familiars del país d'origen fent diferència amb les pautes culturals de la nova societat. L'estratègia d'integració continua mantenint la identitat d'origen i hi ha una voluntat d'escollir el camí a seguir, la independència, motiu que fa que afavoreixin les mateixes competències. L'estratègia d'assimilació es caracteritza per estar obert a noves experiències i segueixen els interessos individuals. L'estratègia de marginalització és similar a l'estratègia de separació, aquesta s'associa a una baixa identificació amb els dos grups ètnics.

Diversos estudis demostren que els factors contextuais i la seva interpretació per part dels membres de les minories etnoculturals són el que determinen la seva estratègia aculturativa (Navas et al., Piontkowski, Florack, Hoelker y Obdrzalek, 2000). Per aquest motiu, observem la importància del factor conductual i el psicosocial en el procés migratori.

García i Maya (2002) afirmen que recolzar-se en persones del mateix col·lectiu ajuda a tenir el sentiment de pertinença i no haver d'afrontar-se sols als nous canvis, tot i que és important que no es tanquin en només el seu col·lectiu.

Les persones nouvingudes que segueixen el procés d'aculturació d'integració tenen més èxit pel fet que continuen mantenint la identitat d'origen, però estan oberts a canvis i això té un efecte positiu en el seu futur. En canvi, l'estratègia de separació es concentren a mantenir les pautes culturals i familiars, i això provoca dificultats d'integració en la nova societat.

És important conèixer l'evolució que hi ha hagut entre les dinàmiques lingüístiques entre els diferents contextos migratoris. Eva Gugenberger (2020) exposa que tradicionalment es centrava en el paradigma assimilacionista on els migrants adoptaven tant la llengua com la cultura del país d'acollida. Tot i això, ara ha canviat i apareix el transnacionalisme; l'enfocament que reconeix la coexistència i la interacció entre diferents llengües i cultures, donant espai a la diversitat i donant valor a les minories ètniques.

L'Article 26 de la Declaració dels Drets Humans de 1948, ratificada per Espanya el 1976 indica:

1. Toda persona tiene derecho a la educación. La educación debe ser gratuita, al menos

en lo concerniente a la instrucción elemental y fundamental. La instrucción elemental será obligatoria. La instrucción técnica y profesional habrá de ser generalizada; el acceso a los estudios superiores, será igual para todos, en función de los méritos respectivos.

2. La educación tendrá por objeto el pleno desarrollo de la personalidad humana y el fortalecimiento del respeto a los derechos humanos y a las libertades fundamentales; favorecerá la comprensión, la tolerancia y la amistad entre todas las naciones y todos los grupos étnicos o religiosos; y promoverá el desarrollo de las actividades de Naciones Unidas para el mantenimiento de la paz.>

L'aprenentatge de la llengua del país on es resideix és un element influent en l'adaptació a la societat, la relació entre l'aprenentatge d'una segona llengua va unit al procés migratori.

Asensio Pastor, M. I, (2021) a Espanya, la regularització educativa s'aboca a cada comunitat autònoma, per tant s'estableixen plans específics diferents d'adaptació lingüística en l'educació formal, en infantil i adolescent i en menys mesura a l'adult. A Andalusia, en concret a Almeria es disposen de:

- Aulas de Adaptación Temporal Lingüística (ATAL)
- Escuelas Oficiales de Idiomes (EOI)
- Centros de Educación Permanente para Adultos (CEP)

Des de l'educació no formal es disposen associacions, ONG que ensenyen espanyol com L2. L'ensenyament-aprenentatge d'una segona llengua presenta un grup heterogeni, diferències ètniques, culturals, lingüístiques i socials que són un repte pels docents com així també ho és per un país. (Asensio Pastor, M. I., & Asensio Pastor, M. I, 2021).

L'auge migratori ha provocat una necessitat de polítiques lingüístiques de millora de preparació dels docents actius com els que s'estan preparant, per ensenyar l'aprenentatge de L2 en contextos multilingües.

La competència personal i social està constituïda per un conjunt de conductes, capacitats i estratègies que permeten a les persones construir la seva identitat i actuar competentment, relacionar-se de manera satisfactòria amb altres persones, afrontar els reptes i dificultats de la vida i valorar-se a un mateix, d'aquesta manera adaptar-se, obtenir beneficis personals i interpersonals i viure una vida plena i satisfactòria (Megías-Lizancos & Castro-Molín, 2018).

Les habilitats socials són un conjunt de conductes emeses per un individu en un context interpersonal que expressa els sentiments, desitjos, opinions o drets en una situació, respectant els altres i generalment resol els problemes immediats de la situació mentre minimitza la probabilitat de problemes futurs (Vicente Caballo, 1986).

Enllaçant-ho amb l'educació social, les competències de l'educador social són molt importants en el procés d'acompanyament del col·lectiu amb el qual es treballa, en aquest cas, les persones migrades són un col·lectiu vulnerable i amb risc d'exclusió social.

Els documents professionalitzadors en aquest cas el Codi Deontològic de l'educador i l'educadora social defineix les competències en tant que un concepte del saber fer i una actitud com a professional, capacitat de desenvolupar funcions adequades a la seva formació i experiència.

Les competències de l'educador i educadora social establerts pel Codi Deontològic (ASEDES, 2017):

- **Competències comunicatives:** capacitat d'expressar-se de forma satisfactòria i per comprendre els diversos codis referents als diferents contextos socioculturals i professionals. Coneixement de les TIC amb la finalitat d'incrementar la informació que es disposa en l'exercici pràctic i forma d'expressar-se.
- **Competències relacionals:** capacitat de relacionar-se amb altres grups o persones a través de l'escolta activa i expressió clara. Capacitat i destresa per promoure la relació entre grups i mobilitzar-los pel desenvolupament d'accions de promoció de la cultura i la participació ciutadana.
- **Competències d'anàlisi i síntesi:** capacitat per comprendre les situacions socials i educatives, establint una visió dels diferents elements que entren en joc. Capacitat d'analitzar les mateixes pràctiques amb relació als objectius i la finalitat del projecte.
- **Competències de capacitat crítica i reflexiva:** capacitat per l'estudi i la comprensió dels contextos socials, polítics, econòmics i educatius així com dels significats, interpretacions i accions que es produeixen en aquests. Capacitat de contrastar les causes i efectes de manera que es prenguin les decisions basades en criteris i principis reconeguts i avalats per la professió. Sensibilització per reflexionar sobre el coneixement pràctic, el saber estratègic i les decisions a prendre possibilitant noves realitats.

- **Competències de capacitat per la selecció i gestió de coneixement i d'informació:** capacitat per seleccionar les informacions que són més rellevants i decisives pel servei en el qual es treballa. L'habilitat de distingir, prioritzar i atorgar sentit a les informacions i verbalitzacions de la figura de l'educador social, de manera que es pugui derivar el treball que pertoca a altres professionals especialitzats.

En el context concret de la investigació, prenen importància les accions mediadores donat que el col·lectiu generalment no té un domini de la llengua del país. García Molina (2003), les accions mediadores acompanyen i sostenen processos que tenen com a fi provocar una trobada del subjecte de l'educació amb uns continguts culturals, amb uns altres subjectes o amb un altre valor social i educatiu. Per tant, s'entén la mediació com a mitjà en aquest intercanvi de diversitat cultural.

En l'estudi de Fernández Borrero, M. A., Relinque Medina, F. y Martí García, S (2017), s'investiga sobre les percepcions de la intervenció social des de la competència intercultural. Els autors defineixen la competència intercultural com la capacitat de donar respostes satisfactòries en processos interculturals incorporant actituds, comportaments i coneixements que ajudin a la interacció social en una diversitat cultural.

4. Marc metodològic

4.1. Contextualització

La investigació present es porta a terme en el context de la ciutat d'Almeria en concret en una entitat social X que treballa amb persones migrades i refugiades. La pregunta d'investigació comprèn principalment la temàtica amb relació a quin és l'impacte de l'aprenentatge de l'espanyol en tant que una segona llengua al col·lectiu de persones migrades en el seu procés d'adaptació en la nova societat d'acollida. Per tant, per investigar aquest fenomen actual a Almeria, es tindrà en compte les competències dels professionals en aquest procés d'ensenyament i també d'acompanyament en l'adaptació de les persones migrades en la nova societat.

4.2. Disseny de recerca

El disseny d'aquesta investigació és qualitatiu fet que la temàtica d'estudi s'enfoca en la comprensió i descripció de la realitat de l'impacte de l'aprenentatge de l'espanyol de les persones migrades adultes en el seu procés d'adaptació a una nova societat.

Erickson (1986), el paradigma qualitatiu engloba tota una gamma de corrents humanística-interpretativa on l'interès resideix en l'anàlisi dels significats de les accions humanes i de la vida social.

L'objectivitat de l'estudi s'aconsegueix mitjançant l'accés al simbolisme subjectiu que té l'acció pels protagonistes. La realitat és subjectiva perquè es fonamenta d'interpretacions personals donant significats diferents; tanmateix a través de les interpretacions es compren la percepció de les persones participants.

La perspectiva humanística-interpretativa enfoca el procés d'investigació interpretant el contingut, no és generalitzable és concret per descriure l'estudi. El paradigma hermenèutic-interpretatiu investiga una realitat complexa, dinàmica i holística. Es porta a terme mitjançant un procés de coneixement relacionant el subjecte-objecte i el context en el qual hi ha aquesta interacció (Finol de Franco y Vera, 2020).

Per tant, la investigació present es porta a terme des de la perspectiva humanística-interpretativa fet que en tot moment es compren que no hi ha una realitat única i tangible. El coneixement s'adquireix de manera interactiva amb els participants i la bibliografia consultada. La recollida de dades de la realitat permet desenvolupar la conceptualització sobre el fenomen d'estudi per comprendre'l.

4.3. Mètode de recerca

El mètode de recerca engloba els diversos processos, procediments i eines d'investigació que s'apliquen en la investigació. El desenvolupament del mètode parteix dels objectius d'investigació exposats anteriorment i el procés d'estudi d'aquesta investigació es durà a terme com estudi de cas fet que s'estudia una situació que es produeix en l'actualitat.

L'estudi de cas és un disseny d'investigació qualitatiu on la teoria s'origina mitjançant un procés de reflexió de l'investigador (Cepeda, 2006).

Segons Yacuzzi (2006), una investigació realitzada a partir de l'estudi de cas, és considerada excel·lent quan hi ha moltes més variables d'interès que dades observades. És a dir, que els resultats es basen de múltiples fonts d'evidència i, per tant, a través de la triangulació la descripció del fenomen és més profund i s'aproxima més a la realitat.

Cepeda (2006), la investigació mitjançant l'estudi de cas és molt útil en els estudis de “perquè” i “com” fet que se centra més en les relacions que es desenvolupen a través del temps més que la seva incidència. L'estudi de cas se centra en situacions actuals.

Aquesta investigació segueix, per tant, una metodologia qualitativa, obtenint les dades de manera inductiva (de concret a general) i a través de la triangulació s'apliquen diferents estratègies d'obtenció d'informació per contrastar els resultats.

4.4. Univers-mostra

La mostra d'aquest estudi és no probabilístic fet que la selecció no ha estat aleatòria. El mètode de selecció de la mostra ha estat el mostreig per conveniència o intencional (Sampieri, 2023). Com bé explica Sampieri, aquesta tècnica de mostreig és utilitzada quan l'accessibilitat o la disponibilitat de la persona investigadora influeixen en la selecció de la mostra de l'estudi.

La selecció de la mostra d'aquest estudi són els treballadors i treballadores socials que treballen amb persones migrades al centre X d'Almeria on fan acompanyament a les persones nouvingudes i també ensenyen espanyol. D'altra banda, també forma part de la mostra la persona entrevistada en aquesta investigació, una docent formada en ensenyament de la llengua castellana i àrab amb experiència en el camp d'estudi.

L'accessibilitat a aquest univers es dona perquè la persona investigadora ha participat activament com a voluntària en algunes activitats amb el col·lectiu i els treballadors socials en el centre X d'Almeria. D'altra banda, l'accessibilitat a la docent entrevistada es dona perquè ha estat professora de la Universitat de la investigadora de l'estudi.

4.5. Tècniques d'obtenció d'informació

Les tècniques d'obtenció d'informació d'aquesta investigació són variades i formen part de la perspectiva qualitativa. S'utilitza l'entrevista, l'anàlisi documental i anotacions del diari de camp a través de l'observació participant.

S'utilitzen diferents tècniques d'obtenció d'informació perquè es duu a terme la triangulació, d'aquesta manera augmenta la validesa de l'estudi. Com bé defineixen Rodríguez, Pozo y Gutiérrez (2006), la triangulació consisteix en una estratègia d'investigació mitjançant la qual un objecte d'estudi es tracta des de diferents perspectives on es comparen dades. Al mateix temps, la triangulació és una eina per evitar les distorsions en les interpretacions subjectives de la persona investigadora. Per tant, a l'utilitzar aquesta eina d'investigació és més precisa.

Aquesta investigació tracta el fenomen de l'adaptació de les persones migrades adultes en la nova societat, en conseqüència, és imprescindible obtenir informació de diferents fonts perquè pot ser molt tòpic caure en la subjectivitat d'interpretació.

A continuació es mostra la següent taula amb les tècniques d'obtenció d'informació utilitzades de la investigació conjuntament amb els instruments i les fonts o agents informants.

Taula 1. Tècniques de recollida i instruments d'informació

Tècniques d'obtenció d'informació	Instruments d'obtenció d'informació	Fonts/Agents informants
Entrevista semiestructurada individual	Pauta de preguntes	Docent formada en ensenyament d'espanyol i d'àrab.
Diari de camp	Observació participant	
Anàlisi documental		- Article 26. Declaració dels Drets Humans 1976. - Codi Deontològic de l'educador i l'educadora social - Capítol 1 i 2. Aprendizaje de español como segunda lengua en entornos educativos multilingües. Asensio Pastor, M. I., & Asensio

Taula. Elaboració pròpia, adaptat de Galdames- Calderón, 2021.

4.5.1. Entrevista semiestructurada individual

L'entrevista que es realitza és gravada i la persona participant prèviament és informada de la finalitat d'aquesta investigació a la qual participa. La persona participant firma el consentiment informat on s'indica quin és el procés de l'estudi, la confidencialitat que segueix en tant que persona participant i la informació que es comparteix com també el dret de no cedir les dades o abandonar l'entrevista si la mateixa persona ho decideix (veure Annexos).

Com bé expliquen Carl y Ravitch (2018), l'entrevista és una tècnica de recollida de dades que s'utilitza perquè ofereix un gran nombre de dades contextualitzades i individualitzades. Per tant, en investigació educativa és interessant aplicar aquesta tècnica per poder entendre de manera profunda la realitat socioeducativa que es viu.

En aquest cas, l'entrevista que es porta a terme és semiestructurada i individual. Segons Van Dijk (2001), les entrevistes semiestructurades permeten profunditzar en les creences i les opinions de les persones les quals s'entrevisten de manera que s'emmarquen en el context en el qual es troben i per tant permet entendre la seva subjectivitat i realitat en el seu discurs. Les preguntes de l'entrevista són obertes per profunditzar en el coneixement del tema a estudiar.

Per dissenyar l'entrevista es realitza una taula d'especificació (veure Annexos), mitjançant aquesta eina s'estableixen diferents elements importants de la investigació que orienten les àrees essencials per enfocar l'entrevista. La taula parteix de l'objectiu general d'estudi i també dels objectius específics, seguidament s'estableixen les àrees temàtiques de l'estudi. Un cop estan definides aquestes àrees, es defineixen les dimensions i els indicadors. A partir d'aquest esquema es formulen les preguntes de l'entrevista per a la docent formada en ensenyament d'espanyol i d'àrab.

En aquesta investigació es duu a terme una entrevista a una docent que ha estat seleccionada per la seva trajectòria professional i experiència personal en el camp educatiu de l'ensenyament de la llengua espanyola i també d'àrab. És important l'experiència de la docent motiu que ofereix informació des de la primera persona en tant que docent i les

competències importants dels professionals. La mirada des de la professió amb relació a l'adaptació de les persones migrades adultes a una nova societat.

4.5.2. Diari de camp

El diari de camp és una eina de la investigació qualitativa que profunditza en la comprensió dels fenòmens de manera que permet fer una anàlisi detallada i contextualitzada de la situació en particular.

L'estudi de cas és la descripció, explicació, comprensió d'una situació de la manera més detallada possible (Díaz, Mendoza y Porras, 2011).

En aquesta investigació les notes s'han escrit de manera digital en la taula (vegeu Annexos) un cop finalitzada l'activitat. En la taula hi ha indicades les dates i les activitats que s'han dut a terme amb el centre X d'Almeria com també les observacions realitzades i les reflexions de la investigadora tenint en compte els objectius indicats en la investigació.

Les activitats acomplides són diverses i també multiculturals, hi participa el col·lectiu de persones migrades com també voluntaris i voluntàries i treballadors socials del centre X d'Almeria. Són importants aquestes anotacions perquè es fa referència a una realitat existent des de diferents persones participants fet que es troben evidències de l'adaptació i les competències dels professionals en el context d'estudi.

El registre de notes de camp compta amb un total de 9 sessions en una durada de quatre mesos, des del 5/12/2023 fins al 15/03/2024.

Taula 2. Registre activitats notes de camp

Data	Activitats
5/12/2023	Formació voluntariat amb col·lectiu persones migrades.
14/12/2023	Taller decoració.
12/01/2024	Visita del Cable Inglés i La Ballena.
25/01/2024	Visita la Alcazaba.
23/02/2024	Intercanvi d'idiomes tema sobre el Carnaval.
27/02/2024	Esmorzar andaluz.

01/03/2024	Dinàmica de fútbol sala.
06/03/2024	Visita al Centro Andaluz de la Fotografía.
15/03/2024	Intercanvi d'idiomes tema sobre els plats típics de cada cultura.

Taula. Elaboració pròpia, adaptat de Galdames- Calderón, 2021.

4.5.3. Anàlisi documental

L'anàlisi documental com bé defineix l'autor Tancara (1993), és un conjunt de mètodes i tècniques que tenen com a objectiu processar informació de documents que es consulten de la revisió bibliografia i posteriorment es fa una anàlisi del tema que s'estudia.

Segons Coller (2005), la revisió de documents realitzats per altres persones i que fan referència al tema d'estudi, representen una de les fonts més utilitzades de manera que permeten coherència, fiabilitat i solidesa a les dades obtingudes.

En aquesta investigació es porta a terme la tècnica de l'anàlisi documental perquè en aquest estudi és important conèixer les investigacions que s'han fet amb anterioritat fet que proporcionen coneixements determinants a l'hora de procedir i analitzar el fenomen d'estudi. És important per obtenir evidències del fenomen d'estudi corroborat per altres investigacions i documents rellevants del context. Al mateix temps, al tractar-se d'una investigació qualitativa, utilitzant la triangulació s'obté més fiabilitat en l'estudi.

La taula adjuntada a continuació hi ha indicats, en primer lloc, l'objectiu específic el qual es fonamenta la consulta de documents del tema principal que s'estudia. D'altra banda, les àrees temàtiques que parteixen dels documents consultats, les dimensions que es defineixen a partir d'aquestes i finalment els indicadors.

Taula 3. Pauta d'anàlisi documental

Objectiu específic	Documents	Àrees temàtiques	Dimensió	Indicadors
Descriure les estratègies pedagògiques de l'educador social més efectives per	Article 26. Declaració dels Drets Humans 1976. Codi Deontològic	Drets universals.	Drets de les minories.	Accés als Serveis Bàsics.
		Competències de	Pràctiques	Adaptabilitat a les

l'ensenyament de l'espanyol com a segona llengua per persones adultes migrades del centre X d'Almeria.	de l'educador i l'educadora social	l'educador/a social.	d'acompanyament.	necessitats dels usuaris.
	Capítol 1 i 2.	Recursos existents	Estratègies	Convivència
	Aprendizaje de español como segunda lengua en entornos educativos multilingües.	panorama educatiu.	utilitzades.	cultural.
	Asensio Pastor, M. I., & Asensio Pastor, M. I. (2021).			

Taula. Elaboració pròpia. Adaptat de Galdames, 2021.

Els documents revisats en l'anàlisi documental són essencials en el procés d'estudi d'aquesta investigació. Consisteix en tres fonts d'informació variada en funció dels diferents eixos que contempla el fenomen d'estudi, en aquest cas indicats en les àrees temàtiques.

4.6. Procediment d'anàlisi de dades

Aquest treball de recerca parteix d'una pregunta d'investigació que s'enfoca a conèixer quin és l'impacte de les competències de l'educador social en l'aprenentatge de l'espanyol en el procés d'adaptació en persones migrades en el centre X d'Almeria.

L'objectiu general de la investigació se centra a definir les competències dels educadors i educadores socials en el context d'intervenció amb persones adultes migrades. Els objectius específics defineixen la recerca en les àrees temàtiques més rellevants per conèixer l'impacte de l'aprenentatge de l'espanyol en el procés d'adaptació en la nova societat.

Els objectius específics establerts cerquen identificar les competències clau dels educadors socials que faciliten l'aprenentatge. En segon lloc, l'anàlisi de les valoracions dels educadors socials sobre l'impacte de l'aprenentatge d'espanyol i finalment, la descripció de les estratègies pedagògiques més efectives dels educadors socials.

Per poder procedir amb la investigació s'han emprat tres tècniques d'obtenció d'informació, en primer lloc, la revisió bibliogràfica per identificar en els manuals o codis el que està establert per normativa. D'altra banda, l'entrevista amb la professional fet que té experiència en el camp i ha pogut oferir coneixements des de la seva mirada de l'educació social.

Finalment, el diari de camp escrit per la investigadora que ha participat en activitats del centre X d'Almeria.

Per tant, el procediment d'anàlisi de dades s'ha realitzat a partir del recull de dades importants de la recerca bibliogràfica com també l'entrevista i les notes de camp.

Com bé exposa Sampieri (2023), aquest apartat és decisiu perquè s'escullen i defineixen les dades més rellevants de l'estudi considerant un criteri, la selecció és, per tant, rigorosa i transparent.

4.7. Fiabilitat i validesa de l'estudi

La validesa és una eina imprescindible per qualsevol investigació, l'aplicació dels instruments de recollida de dades mesurant-se seguint un procés rigorós d'aquest disseny i revisió de la literatura (Sampieri, 2023).

D'altra banda, a través de la triangulació s'obtenen diferents perspectives de manera que s'evita la subjectivitat (Gutiérrez 2006).

La fiabilitat és el procés pel qual els resultats de l'estudi tenen credibilitat i que, per tant, són vàlids en tant que resultats i aquests són transferibles per a altres investigacions.

Aquesta investigació segueix el Código de buenas prácticas en la investigación (Acuerdo del Consejo de Gobierno de 30 de septiembre de 2020) de la Universitat Autònoma de Barcelona. Sent per tant, els valors principals de la investigació la llibertat d'elecció del tema d'estudi, l'honestedat de la persona investigadora envers el procés de desenvolupament de la recerca i la responsabilitat amb la Universitat. Tanmateix, el consentiment informat de la persona entrevistada, l'arxiu confidencial de la gravació i la confidencialitat de les persones participants en l'entitat X d'Almeria.

5. Resultats

Els resultats d'aquesta investigació parteixen de l'anàlisi de dades recollides a través de les tècniques usades indicades anteriorment i seguint un procés de categorització d'aquestes. A partir de la taula d'especialització s'estableixen els temes identificats gràcies als objectius específics. Posteriorment, s'estableixen codis dels temes i unes dimensions. Les dimensions s'ajunten en categories que són les àrees temàtiques de l'estudi. A través d'aquest anàlisi

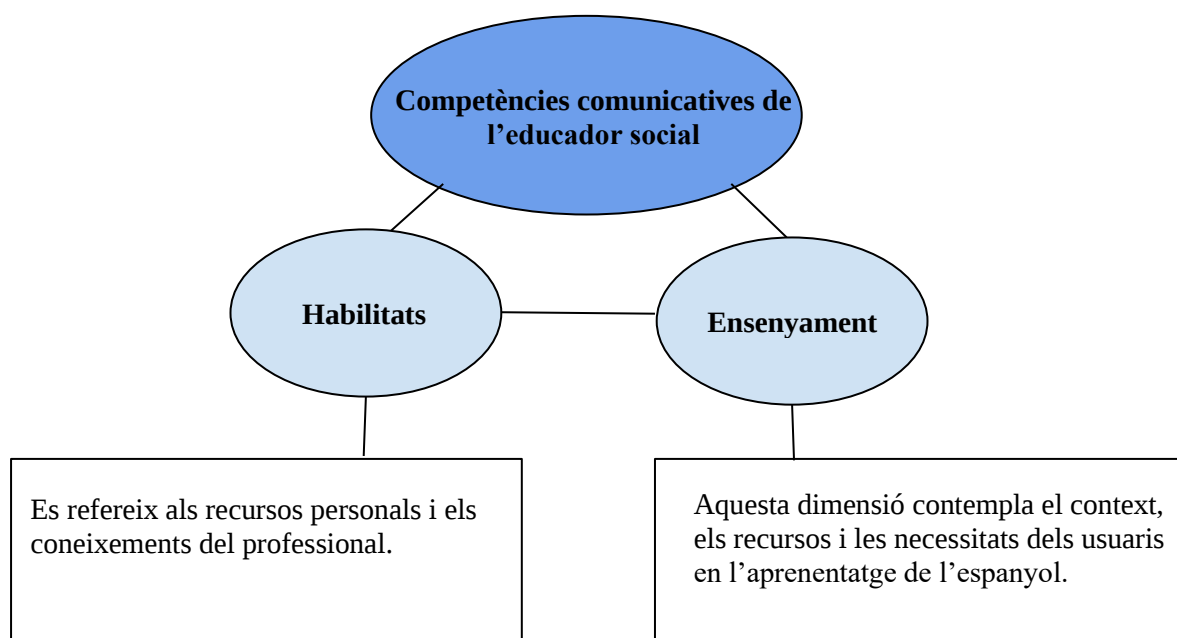
complet, es poden definir amb precisió i de manera complementaria les dimensions de la investigació que donen resposta als objectius específics. (vegeu Annexos)

5.1. Categoria 1: Competències comunicatives de l'educador social

Les competències comunicatives de l'educador social, són la capacitat i voluntat de voler comunicar-se amb l'altre. És una evidència que existeixen moltes dificultats, tot i això, es tenen a la disposició eines que faciliten la comunicació com els dispositius tecnològics, els gestos, els pictogrames. D'altra banda, també les capacitats lingüístiques al conèixer segones llengües que es comparteixen amb els usuaris.

Les competències comunicatives de l'educador social es considera una categoria de les dimensions de les habilitats comunicatives i l'ensenyament de l'espanyol perquè les destreses i capacitats del professional influeixen en l'ensenyament que aquest pot oferir als usuaris. Per tant, és important la figura de l'educador social en aquest procés de comunicació en el context en el qual es trobi.

Figura 1: Relacions en les dimensions de la Categoria 1.

5.1.1. Habilitats comunicatives

Com bé es defineix, les habilitats comunicatives són els recursos personals i els coneixements del professional a l'hora de comunicar-se amb les altres persones.

La persona entrevistada explica que les competències comunicatives del professional es fonamenten en una voluntat d'aprendre a aprendre com també en estar en constant formació. D'altra banda, exposa que les variables afectives com l'empatia i l'assertivitat són determinants en la comunicació de l'un amb l'altre.

Figura 2: Extracte textual Dimensió 1.

“La comunicación no es sólo dominar un código, es querer comunicarte, querer relacionarte, querer entender algo, ponerte en esa situación con las limitaciones que tenemos porque son evidentes que están. Por tanto, a nivel de educador y educadora social las competencias comunicativas como tal teniendo en cuenta todas las variables afectivas tenemos que crecer en todos los aspectos, desde del conocimiento al emocional. Trabajar para poder ayudar.”

Per tant, la capacitat de comunicar-se va més enllà que el simple fet de poder parlar o escoltar l'altre, és més un conjunt d'accions i d'intencions de l'educador social.

Figura 3: Extracte textual Dimensió 1.

“[...] Un educador o educadora social en un contexto donde no se comparte el idioma en muchos casos se puede comunicar con una lengua que comparten, el inglés o francés, puedes usarlo como recurso sino siempre tienes el google que tiene muchas lenguas. Muchas de esas personas puede ser que tengan conocimiento de otras lenguas, de su rama no pero de otro si, se pueden conseguir alternativas. Hay pictogramas, gestos, hay muchos medios cuando hay voluntad de comunicar.”

5.1.2. Ensenyament d'espanyol

L'aprenentatge d'una segona llengua és important quan una persona nouvinguda arriba a una nova societat, es converteix en una necessitat per entendre's amb el món, per treballar per mantenir una família, per firmar documents, per comprar... L'ensenyament de l'espanyol per persones adultes nouvingudes en el context de la província d'Almeria es fonamenta principalment per les formacions d'Adults, les Escoles d'Idiomes i les classes oferides de castellà de les Associacions sense ànim de lucre.

Figura 4: Extracte textual Dimensió 2.

“El problema que tiene es que incluso en los Centros de Adultos no siempre hay una formación que enseñe español a nativos, tienes que tener una formación didáctica... no siempre están preparados

por tanto no siempre suelen ser eficaces.”

Figura 5: Extracte textual Dimensió 2.

“Los grupos de español en caso de adultos a no se que sean programas específicos, como refugiados, normalmente **las clases de adulto son heterogéneos.**”

Una de les dificultats que experimenten les persones adultes nouvingudes són què hi ha una mancança en el sistema, en l'Administració del disseny de programes d'ensenyament d'espanyol enfocat al seu perfil com també ho és la poca formació dels professionals. La realitat a les aules és que hi ha una diversitat de cultures i de llengües que als professionals els dificulta la personalització de l'ensenyament adaptat a la seva formació prèvia com també del seguiment.

Es destaca la diferència de l'ensenyament a persones adultes que a menors d'edat, ja que per llei, els menors d'edat estan obligats a escolaritzar-se. Com bé explica la professional entrevistada, existeixen les Aules Temporales de Adaptación Lingüística (ATAL) que són pioneres a Almeria i que funcionen paral·lelament de l'educació formal a l'escola.

Figura 6: Extracte textual Dimensió 2.

“[...] No se sabe manejar esos multiniveles, no es lo mismo un alumnado de origen marroquí, que uno jordano que uno rumano. El rumano tiene una lengua muy similar al castellano del mismo tronco y el proceso de aprendizaje será más rápido y el marroquí posiblemente tenga más lenguas y entre ellas puede ser que tenga conocimientos franceses. **Las diferencias lingüísticas serán diferentes y con todo lo que conlleva detrás, la formación, las lenguas, la edad en la que lleguen, las ayudas que han recibido...** Son muchas las variables por tanto no evolucionan los niños de la misma manera y a veces no se tiene en cuenta esa variable.”

Figura 7: Extracte textual Dimensió 2.

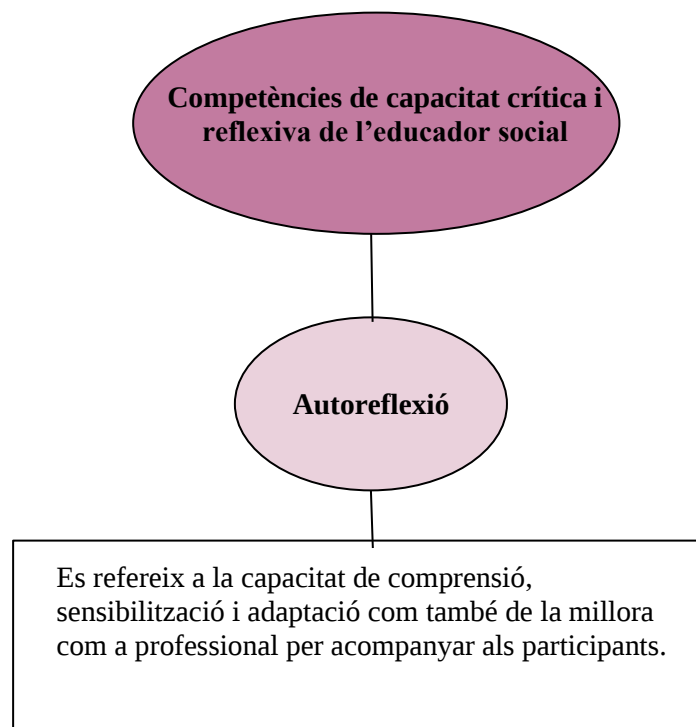
“[...] Multiniveles, algunos vienen con formación avanzada, **no todos los migrantes son analfabetos, eso también es un error, muchos vienen con estudios y con intención de seguir el doctorado pero por sus circunstancias legales del país no se le permite, otros tienen estudios básicos.** Las opciones son complejas, porque tal vez te encuentras con gente que no sabe ni leer ni escribir o tiene rudimentos muy básicos con otros que tienen destreza. Tienen una alfabetización en su lengua que no es latina, quiero decir que es diferente a la del analfabeto, **a veces no se hace la distinción.**”

Doncs, no totes les persones migrades adultes tenen la mateixa formació, hi ha molta diversitat i s'ha de fer la distinció. Aquesta realitat afecta també la heterogènia del perfil dels participants de les aules i la construcció d'un programa formatiu adaptat a les necessitats dels participants.

5.2. Categoria 2: Competències de capacitat crítica y reflexiva de l'educador social

El Codi Deontològic de l'educador i educadora social defineix les competències de capacitat crítica y reflexiva de l'educador social com la capacitat de comprensió dels diferents contextos i la sensibilització de reconèixer el coneixement personal per prendre decisions davant els diferents escenaris. D'altra banda, la persona entrevistada exposa important la capacitat d'observar-se en el procés de ser autocrítica i reflexiva.

Figura 8: Relacions en les dimensions de la Categoria 2.

5.2.1. Autoreflexió

La capacitat d'adaptació a les necessitats dels participants en tant que de manera d'autoreflexió sobre la pròpia praxi, parteix des de l'observació de l'entorn com bé comenta la professional en l'entrevista. Es destaca la voluntat de voler canviar i aprendre, de formar-se

i llegir sobre les altres cultures i realitats per poder entendre més sobre les circumstàncies socials i polítiques. Al mateix temps, no tenir por d'equivocar-se, de nou es repeteix que la intenció és el que val i que també s'ha de reconèixer en una mateixa. Les persones perceben les accions dels altres i les actituds amb les quals es presenten.

Figura 9: Extracte textual Dimensió 3.

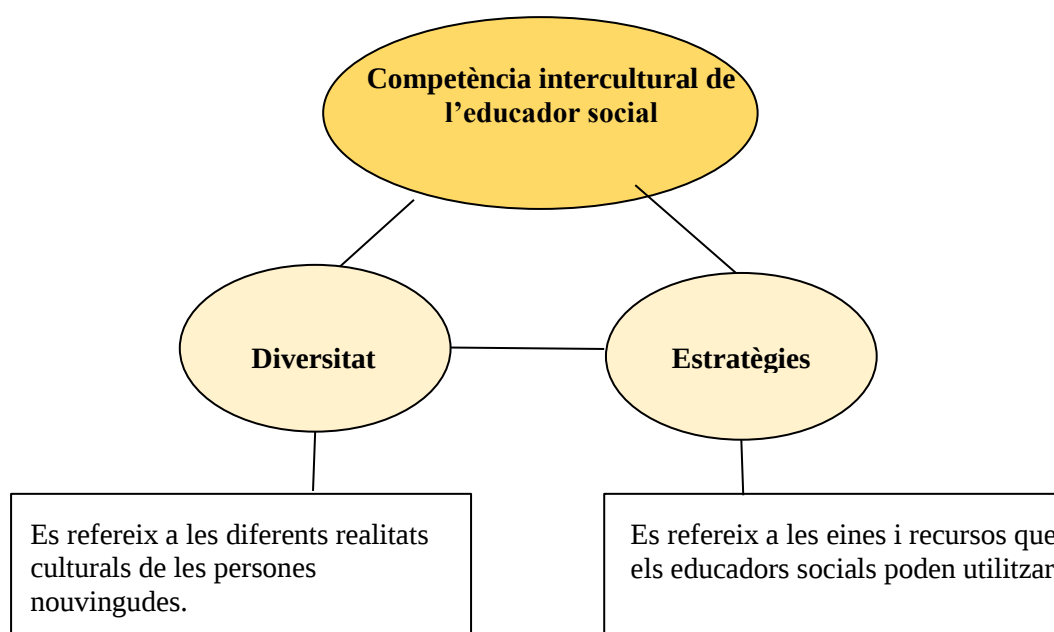
“Primero cuando se te da una situación, por qué no preguntar a la persona, no pasa nada. Esto te lo va a contar cualquier persona, si muestras interés en la situación. Creo también importante ser persona observadora dentro de la autocrítica y autorreflexión. Si yo observo situaciones y además si es que una persona no me va a dar la mano o contacto físico, hay que estar siempre atenta, observar mi entorno. Evidentemente luego nosotros somos personas, nos vamos a equivocar, no pasa nada, podemos pedir perdón en un momento determinado. A veces la mayoría de los casos no son cuestiones voluntarias, eso también lo percibe la persona. No es solo el qué lo hace sino también el que lo recibe, creo con la actitud que vayas te van a recibir, hay cosas que evidentemente se van a perdonar sin necesidad de pedir perdón. Una persona nota como se la recibe, nota cosas. La voluntad de querer cambiar nosotros mismos y aprender cada vez más. En este caso la formación, la lectura es fundamental también. Si yo sé que vienes de un determinado país, puedo conocer de qué situación viene sin conocer su realidad concreta.”

5.3. Categoria 3: Competència intercultural de l'educador social

La competència intercultural de l'educador social com bé defineix la professional entrevistada, és tenir la sensibilitat suficient de voler conèixer l'altre respectant-lo tot i les limitacions que hi hagi.

En el diari de camp es van anotar les habilitats bàsiques de qualsevol persona que treballa amb persones migrades, aquestes han de ser: l'empatia, la calidesa, el respecte, l'acceptació, la neutralitat, el no jutjar, la mirada transcultural, la ment oberta, interès genuí i l'honestedat. Són habilitats que defineixen la competència intercultural, lluitant cap a les barreres culturals.

Figura 10: Relacions en les dimensions de la Categoria 3.

5.3.1. Diversitat cultural

La diversitat cultural és la convivència de diferents cultures. A la província d'Almeria arriben moltes persones migrades de diferents orígens, amb unes condicions diferents com també necessitats específiques. El que és important destacar en aquesta realitat és comprendre que més enllà de l'aprenentatge de la llengua de la nova societat, el que és molt important com a professionals, és l'acompanyament emocional.

Figura 11: Extracte textual Dimensió 4.

“Eso creo que hay que tener sensibilidad, todo parte de una cuestión de sensibilidad y empatía. Al final, ¿las culturas que son? Yo creo que una persona necesita cariño, cuando viene de fuera necesita ser acogida al punto emocional.”

La persona entrevistada destaca la importància de nou de la sensibilitat i empatia en l'acollida de les persones nouvingudes.

Figura 12: Extracte textual Dimensió 4.

“Hay un proceso de aculturación, intento de que “sean como tienen que ser”, sin entender que eso no existe ya, que no podemos ir por este camino. Todos somos diferentes de la base, que no existe

una cultura española. Que ni Almería se parece a Granada. Yo creo esos productos de colonialismo cultural, un intento de imposición lingüística y por ahí no vamos bien. Evidentemente uno tiene que saber la lengua del país dónde va, pero tener sensibilidad y paciencia. [...]"

Figura 13: Extracte textual Dimensió 4.

"En los centros públicos también pueden trabajar en la inclusión, etnocentrismo a nivel cultural y también en la enseñanza de español. Hay mucho racismo dialectal."

D'altra banda, la persona entrevistada afirma que hi ha una aculturació en l'educació. S'esmenta que no es pot imposar la llengua i que s'ha de treballar des de la inclusió social de les diferents cultures.

5.3.2. Estratègies utilitzades

Les estratègies utilitzades en el context de formació i acompanyament a les persones adultes migrades són les habilitats que guien i recolzen en el procés d'aprenentatge i adaptació a la nova societat.

Figura 14: Extracte textual Dimensió 5.

"Eso es muy subjetivo, evidentemente cuando mejor me siento, a todos los niveles de aceptación social, en el trabajo... mejor será el proceso. Más allá de mis capacidades y oportunidades. Luego lo que hagas en casa, el trabajo personal."

Es comenta de nou que el vessant emocional influeix en la capacitat d'aprenentatge de la llengua i, per tant, també de l'adaptació a la nova societat.

Figura 15: Extracte textual Dimensió 5.

"[...] Crear herramientas digitales para las personas que no pueden acceder regularmente puedan, quién no utiliza un duolingo. Esas cosas, ver otras maneras de aprender. Muchas veces lo que necesitan es una pequeña ayuda, una guía. Se pueden hacer cosas incluso en la distancia. Las redes sociales también tienen programas."

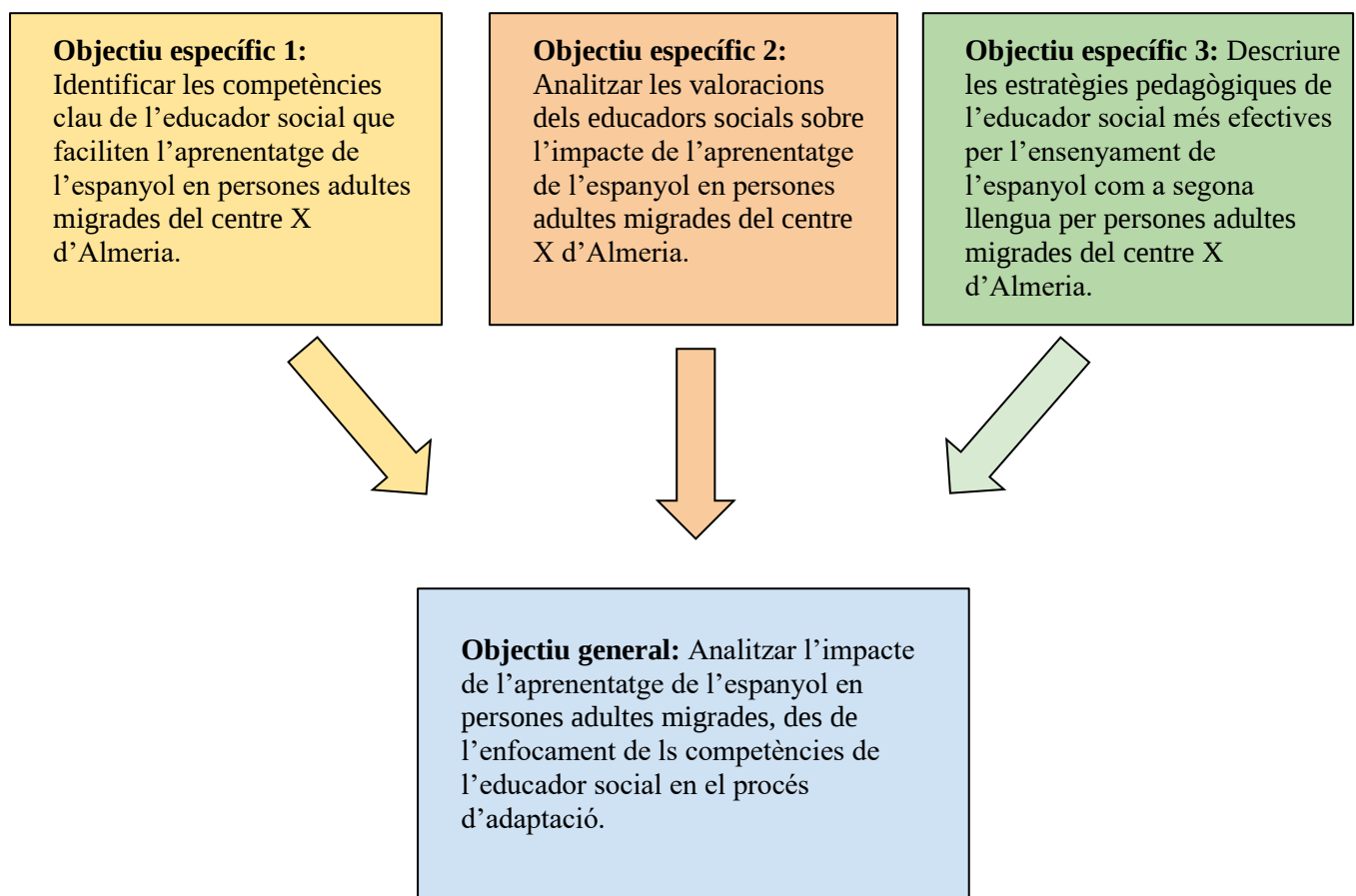
Al mateix temps, donades les circumstàncies contextuais de la societat actual com també la realitat personal i laboral de les persones que arriben, es poden proposar les alternatives d'utilitzar les eines tecnològiques per aprendre la llengua. Existeixen recursos diferents dels tradicionals de l'educació formal a les aules que es poden adaptar a les necessitats dels

participants. El rol de l'educador social està precisament a fer aquest acompanyament i guia en el procés d'aprendre. Posteriorment, és al final l'individu, la seva voluntat el que determina la seva evolució.

6. Discussió

En aquest apartat de la recerca, es mira de donar resposta a la pregunta de recerca de la investigació mitjançant els objectius establerts a l'inici. Des del recull de dades seleccionades tan bibliogràfiques com les extretes dels resultats de les tècniques d'obtenció de dades, s'organitza a continuació els resultats obtinguts de la recerca.

Figura 16: Esquema dels objectius de la investigació.

La pregunta d'investigació s'orienta a conèixer l'impacte de les competències de l'educador social en l'aprenentatge de l'espanyol i adaptació en les persones migrades en el centre X d'Almeria. De manera que l'objectiu principal de la investigació s'enfoca en l'impacte des de

les competències de l'educador social en aquest procés d'adaptació de les persones nouvingudes.

El procés d'adaptació és diferent per cada persona que fa un procés de migració donat a la mateixa història de vida i el procés de fer front a les adversitats. Tot i això, l'objectiu es centra en les competències de l'educador social en aquest acompanyament per l'adaptació a la nova societat. Per tant, en tant que educador social, les competències que s'exposen són universals i integrals en qualsevol intervenció social.

A continuació es mira de donar resposta als objectius específics que engloben també el general.

6.1. Competències clau de l'educador social que faciliten l'aprenentatge de l'espanyol en persones adultes migrades del centre X d'Almeria.

Les competències dels educadors socials són definides en el Codi Deontològic, concretament les esmentades en l'apartat 3 de la recerca, aquestes són: les competències comunicatives, les competències relacionals, les competències d'anàlisi i de síntesi, les competències de capacitat crítica i reflexiva i les competències de capacitat per la selecció i gestió de coneixement i d'informació.

El procés d'adaptació de les persones migrades és diferent per cada individu, però les habilitats bàsiques que ha de tenir un educador social és, en primer lloc, actuar des de l'horitzontalitat i sense jutjar a l'altre (extret de les notes de camp, vegeu Annexos). Posteriorment, ha de tenir empatia, calidesa, respecte, acceptació, neutralitat, el no jutjar, una mirada transcultural, la ment oberta, interès genuí i honestat. Són habilitats que defineixen la competència intercultural, lluitant cap a les barreres culturals.

De manera que mostrant aquestes variables en tant que professional, la rebuda de les persones migrades és respectuosa i oberta a acompanyar els altres d'aquesta manera facilita el seu aprenentatge. Com bé s'exposa en la figura 12 i la figura 14, és important la sensibilitat i la paciència de l'educador social amb l'usuari amb el qual treballa, en el seu procés d'aprenentatge d'una nova llengua. D'altra banda, la figura de l'educador social és de guia cap a la utilització d'eines formatives, això no obstant, es destaca que al final és la voluntat de la persona aprenent que determina el seu desenvolupament lingüístic.

6.2. Valoracions dels educadors socials sobre l'impacte de l'aprenentatge de l'espanyol en persones adultes migrades del centre X d'Almeria.

Des de l'experiència i la mirada de la persona entrevistada, la valoració dels educadors socials sobre l'impacte és que el context i les persones que acompanyen en aquest procés d'aprenentatge són importants. D'una banda, pren força la capacitat d'autoreflexió i crítica cap a un mateix en el procés d'intervenció com també de formació. La voluntat de continuar formant-se de manera continuada al llarg de la trajectòria laboral com també consultar i informar-se sobre les realitats existents per poder tenir unes idees prèvies sobre el context social, polític i cultural de cada persona.

D'una banda, la capacitat d'observació en aquest desenvolupament d'intervenció. La veritat és que a través de fer atenció a les interaccions dels altres es poden aprendre moltes coses encara que siguin subtils. D'altra banda, preguntar als altres, el fet que no es conegui quelcom, però hi ha la voluntat de conèixer i errar de la millor manera possible, de manera respectuosa. Finalment, ser conscient que és possible que t'equivoquis, però que això no ha de ser cap limitació sinó el contrari, aprendre dels errors. El que és més important és la intenció amb la qual fas les coses i com bé ha comentat la persona entrevistada i es pot llegir a la figura 9, les persones perceben les intencions.

6.3. Estratègies pedagògiques de l'educador social més efectives per l'ensenyament de l'espanyol com a segona llengua per persones adultes migrades del centre X d'Almeria.

Les estratègies pedagògiques més efectives són, en primer lloc la humanitat, reconèixer que són els professionals, persones que treballen amb persones. Tenir la voluntat d'escoltar i de respectar a l'altre des d'una posició horitzontal.

Tenir en compte la heterogeneïtat del perfil de persones nouvingudes i les seves necessitats a l'aula. Adaptar-se als recursos existents amb les possibilitats que es disposin i treballar per oferir el màxim d'oportunitats formatives. Ser guia en aquest procés formatiu, acompanyar en les noves eines digitals. Tenir una voluntat de comunicar-se amb gestos, realitzar pictogrames...

Com a educador social, estar obert a equivocar-se i formar-se de manera contínua al llarg de la seva trajectòria. És important aprendre a aprendre, estar al corrent dels diferents contextos actuals i històrics, llegir les notícies, històries per aproximar-se a la realitat de l'altre i poder

entendre més. Tenir empatia i comprensió cap a l'altre.

7. Conclusions

Després de realitzar la investigació i obtenir els resultats de les dades recollides, s'identifica en el context de l'aprenentatge, que el rol de l'educador social és decisiu i determinant en l'evolució de la persona per aprendre la nova llengua. És evident que finalment el que faci que s'adapti o no i que aprengui la llengua és la mateixa persona, tot i això, les actituds i les competències del professional influencien com també el context sociocultural.

La realitat és que el procés migratori no és un fenomen fàcil de viure i el vessant psicològic, i emocional tenen molt pes en aquest impàs d'adaptar-se. És per això, que la capacitat de l'educador social en mostrar-se receptiu, obert, amb intencions d'escoltar, de conèixer i reconèixer l'altre, fa l'acompanyament més significatiu per l'altre i que aquesta persona també se senti millor per poder recomençar la seva vida en un altre entorn. Les mateixes barreres lingüístiques comunicatives no han de ser una barrera en l'actualitat quan existeixen recursos digitals que tradueixen, la barrera és limitar-se a un mateix. La professional que s'ha entrevistat va dir, "la comunicació no és únicament dominar un codi, és voler comunicar-se, relacionar-se, comprendre's". Per tant, poden existir limitacions, dificultats, però, hi ha també altres elements que determinen que s'arribi o no al destí que és adaptar-se i aprendre la nova llengua.

Ensenyar la llengua del país d'acollida és important com també ho és aquesta sensibilitat i capacitat d'empatitzar amb l'altre. En el context formatiu s'ha de poder utilitzar diferents eines tecnològiques com a recurs per lluitar enfront de les mancances educatives dels programes formatius com també de la realitat de les persones, les seves complexitats. El perfil de cada persona migrada és diferent com també les seves capacitats i el seu recorregut formatiu, per tant, l'educador ha d'adaptar-se a les necessitats i oferir alternatives. La paciència i la constància són factor a valorar en el procés d'adaptació i integració.

D'altra banda, reconèixer que com a professional és probable que t'equivoquis, estar obert a aprendre i reaprendre són característiques positives i resilients.

Pel que fa als objectius establerts de la investigació, s'han respost en tant que totes les competències esmentades anteriorment. Resumidament, per respondre l'objectiu general, cal

explicar que l'adaptació a una nova societat és diferent per cada individu com també ho és l'aprenentatge de la llengua. Cada persona ha fet un viatge migratori diferent i té unes condicions vitals diverses com també una formació prèvia diferent. Hi ha persones que tenen gran camí educatiu mentre que d'altres són analfabetes, per tant, acceptar aquesta heterogeneïtat en l'àmbit social. Tant els professionals, els voluntaris com les mateixes persones que viuen a la societat són les que determinen que les altres persones es sentin més a gust o no. Si que és cert que hi ha unes tendències ajuntar-se amb el grup d'iguals i més quan pren un viatge migratori. Tot i això, ser persones obertes i no tenir prejudicis cap als altres beneficia la percepció i l'adaptació. Si hi ha xarxa al barri, si hi ha intencions de combatre els estereotips i estigmes, si hi ha accions de convivència i d'intercanvi, si és té en compte a l'altre hi ha més possibilitats que l'experiència a l'arribada a la nova ciutat sigui més positiva. Per tant, l'acció socioeducativa com comunitària són rellevants en aquest procés d'adaptació.

Les limitacions en les quals l'estudi s'ha trobat han estat en l'accés a entrevistar a usuaris de l'entitat X d'Almeria per conèixer des de la seva realitat l'impacte de l'aprenentatge d'espanyol en la seva formació a l'entitat. S'ha descartat aquesta possibilitat perquè els participants de l'entitat estan en una situació vulnerable i no s'ha vist possible portar a terme la investigació amb la seva participació. Tot i això, s'ha pogut enfocar des de la mirada del professional i tenint també en compte la seva experiència personal com a persona migrada.

És important continuar investigant sobre aquesta temàtica per conèixer realment els recursos que tant la Unió Europea com Espanya particularment inverteixen per construir una societat més justa i equitativa amb igualtat d'oportunitats i expectatives de futur.

És important per les dades migratòries actuals i per la falta de projectes socials que promouen aquestes formacions, ja bé lingüístiques com també d'intercanvi cultural. Després de realitzar la investigació, s'ha identificat que la formació que es dona a les persones migrades no compta dels millors recursos i que els mateixos professionals tampoc estan ben formats.

8. Bibliografía

Aguilar Barreto, A. J., Aguilar Barreto, C. P., Aguilar Bautista, Y. A., Cepeda Basto, W. M., Quintero Santiago, E. Y., Guevara Rojas, B. L., ... & Mora, E. M. (2018). La migración: El desborde de un fenómeno masivo. <https://bonga.unisimon.edu.co/bitstream/handle/20.500.12442/2516/LaMigraci%c3%b3n.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

ACNUR (2022). *Refugiados o migrantes: Cómo las palabras afectan vidas y derechos*. <https://www.acnur.org/noticias/historias/refugiados-o-migrantes-como-las-palabras-afectan-vidas-y-derechos>

ACNUR (n.d.) ACNUR: La Agencia de la ONU para los Refugiados. https://www.acnur.org/#_ga=2.53184174.780575826.1648713378-1234842839.1646733465

Acuerdo del Consejo de Gobierno. (2020). Código de buenas prácticas en la investigación. Universitat Autònoma de Barcelona. https://www.uab.cat/doc/DOC_CBP_ES

Asensio Pastor, M. I., & Asensio Pastor, M. I. (2021). *Aprendizaje de español como segunda lengua en entornos educativos multilingües: [Recurso electrónico]*. Universidad de Almería. https://indaga.ual.es/discovery/fulldisplay?context=L&vid=34CBUA_UAL:VU1&search_scope=MyInstitution&tab=LibraryCatalog&docid=alma991002017529204991

Asensio et al. (2020). Enseñanza de español a refugiados. Marco de referencias y posibles perspectivas. *Revista Internacional de Estudios Migratorios [RIEM]*, Vol. 10(2), 78-101. <https://ojs.ual.es/ojs/index.php/RIEM/article/view/5048/5098>

Camejo, R. R. (2021). Migración, seguridad y falta de solidaridad en la Unión Europea. *Revista Internacional de Estudios Migratorios (RIEM)*, 11(1), 81-109. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8675095>

Cheddadi el Haddad, Z & León Ranero, J. M. (2022). Selectividad étnica en el discurso migratorio de Vox: entre el pragmatismo y el esencialismo. *Papers*, 107/1, 61-87. <https://papers.uab.cat/article/view/v107-n1-cheddadi-leon>

Enrique, A. M., & Barrio Fraile, E. (2018). Guía para implementar el método de estudio de caso en proyectos de investigación. *Propuestas de investigación en áreas de vanguardia*, 159-168. https://ddd.uab.cat/pub/caplli/2018/196118/proinvare_a2018p159.pdf

de Franco, M. F., & Solórzano, J. L. V. (2020). Paradigmas, enfoques y métodos de investigación: análisis teórico. *Mundo Recursivo*, 3(1), 1-24.

<https://drive.google.com/file/d/1vI7S1dPpkES8zUwyfenm0Jn6PmzAsKMO/view>

Fajardo Patiño, M. L. y Patiño, J. (2008). Estudios actuales sobre aculturación y salud mental en inmigrantes: revisión y perspectivas. *Revista Iberoamericana de Psicología: Ciencia y tecnología*, 1, 39-50. <https://reviberopsicologia.iberu.edu.co/article/view/rip.1104>

Falcón, V. V., Vázquez, M. Y. L., & Hernández, N. B. (2023). Desarrollo y validación de un cuestionario para evaluar el conocimiento en Metodología de la Investigación. *Revista Conrado*, 19(S2), 51-60. <https://conrado.ucf.edu.cu/index.php/conrado/article/download/3232/3092>

Fernández Borrero, M. Á., Relinque-Medina, F., & Martí-García, S. (2017). Percepciones para la intervención social desde la competencia intercultural de profesionales. https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/72149/6/Alternativas_24_06.pdf

Ferrer, R., Palacio, J., Hoyos, O. y Madariaga, C. (2014). Proceso de aculturación y adaptación del inmigrante: características individuales y redes sociales. *Psicología desde el Caribe*, 31(3), 557-576. <https://www.redalyc.org/pdf/213/21332837009.pdf>

Galdames-Calderón, M. (2021) *Prácticas de maestras de educación infantil en relación con el desarrollo de la inmersión lingüística en catalán. Un estudio de caso en una escuela bressol municipal en Barcelona, Cataluña*. Trabajo de Fin de Grado. Universidad de Barcelona. <http://hdl.handle.net/2445/178449>.

Gugenberger, E. (2020). Desde la asimilación hasta el transnacionalismo: Dinámicas lingüístico-migratorias y cambios de paradigma en su estudio. *Lengua y migración*, 12 (1) Monográfico, 13-37.

https://ebuah.uah.es/dspace/bitstream/handle/10017/43567/desde_gugenberger.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Guillén de Romero, J. G., Menéndez, F. G. M., & Chica, T. K. M. (2019). Migración: Como fenómeno social vulnerable y salvaguarda de los derechos humanos. *Revista de ciencias sociales*, 25(1), 281-294. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7113730>

Héctor Jacobo, G., Loubet, R., & Armenta, M. La formación de Educadores de Migrantes: una perspectiva compleja Training teachers of migrant children: a complexity perspective. *Revista Latinoamericana de Educación Inclusiva*, 45. <https://www.rinace.net/rlei/numeros/vol4-num1/art2.pdf>

Ibarra-Sáiz, M. S., González-Elorza, A., & Gómez, G. R. (2023). Aportaciones metodológicas para el uso de la entrevista semiestructurada en la investigación educativa a partir de un estudio de caso múltiple. *Revista de Investigación Educativa*, 41(2), 501-522. <https://revistas.um.es/rie/article/view/546401/345001>

Instituto Nacional de Estadística. (2022). Estadística de Migraciones y Cambios de Residencia (EMCR). https://www.ine.es/prensa/emcr_2022.pdf

Lara, G. T. (2017). La investigación cualitativa y el estudio de casos: una revisión teórica para su discusión. *Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*. <https://dilemascontemporaneoseducacionpoliticayvalores.com/index.php/dilemas/article/view/125/720>

Martínez-Corona, J. I., Palacios-Almón, G. E., & Oliva-Garza, D. B. (2023). Guía para la revisión y el análisis documental: Propuesta desde el enfoque investigativo. *Ra Ximhai*, 19(1). https://www.researchgate.net/profile/Jose-Isaias-Martinez-Corona-2/publication/369385707_Guia_para_la_Revision_y_el_Analisis_Documental_Propuesta_de_sde_el_Enfoque_Investigativo/links/6419d1a866f8522c38c211b7/Guia-para-la-Revision-y-el-Analisis-Documental-Propuesta-desde-el-Enfoque-Investigativo.pdf

Méndez, M. L. M., & Tilve, M. D. F. (2017). El papel de la escuela en la migración: buscando buenas prácticas desde las competencias saber ser y saber estar. *Revista Lusófona de Educação*, (37), 197-211. <https://www.redalyc.org/pdf/349/34954377014.pdf>

Observatori per a la igualtat de la UAB (2011). *Guía per l'ús no sexista del llenguatge a la Universitat Autònoma de Barcelona*.

https://www.uab.cat/Document/182/479/Guia_us_no_sexista_llenguatge2,0.pdf

Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos. (n.d.). *Declaración Universal de los Derechos Humanos* [PDF]. Naciones Unidas.

https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/cln.pdf

Organización Internacional para las Migraciones [OIM] (2013). Informe sobre las migraciones en el mundo 2013. http://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr2013_sp.pdf

Pacto Mundial para la Migración Segura, Ordenada y Regular. Resolución aprobada por la Asamblea General el 19 de diciembre de 2018. A/RES/73/195

https://www.refworld.org/es/docid/6349a5f94.html?_gl=1*153s78m*_rup_ga*MjEwMzE2MTY0Ny4xNzAyOTAyNDI1*_rup_ga_EVDQTIJ4LmY*MTcwMzQ0ODYxOC40LjEuMTcwMzQ0OTI2OC4wLjAuMA..

Ruiz, A. E. T. (2021). El transitar en la investigación cualitativa: un acercamiento a la triangulación. *Revista Científica*, 6(20), 275-295.

https://indteca.com/ojs/index.php/Revista_Cientifica/article/view/651/1288

Sampieri-Cabrera, Raúl, Glosario de términos y conceptos de investigación cualitativa (September 17, 2023). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4574353>

Zlobina, A., Basabe, N. y Páez D. (2008) Las estrategias de aculturación de los inmigrantes: su significado psicológico. *Revista de Psicología social*, 23 (2), 143-150. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2578543>

Lara, G. T. (2017). La investigación cualitativa y el estudio de casos: una revisión teórica para su discusión. *Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores*.

<https://dilemascontemporaneoseduccionpoliticaayvalores.com/index.php/dilemas/article/view/125/720>

Lotero-Echeverri, G., & Pérez Rodríguez, M.A. (2019). *Migraciones en la sociedad contemporánea: Correlación entre migración y desarrollo*. Retos, 9 (17). Revista de Ciencias de la Administración y Economía. <http://scielo.senescyt.gob.ec/pdf/retos/v9n17/1390-6291-Retos-9-17-000145.pdf>

Megías-Lizancos, F., & Javier Castro-Molina, F. (2018). Competencia personal y social. Las habilidades sociales. *Metas de Enfermería*, 21(4).
<https://www.aeesme.org/wp-content/uploads/2021/01/2018-Megias-Lizancos-F-Castro-Molina-FJ.-Competencia-personal-y-social.-Las-habilidades-sociales.pdf>

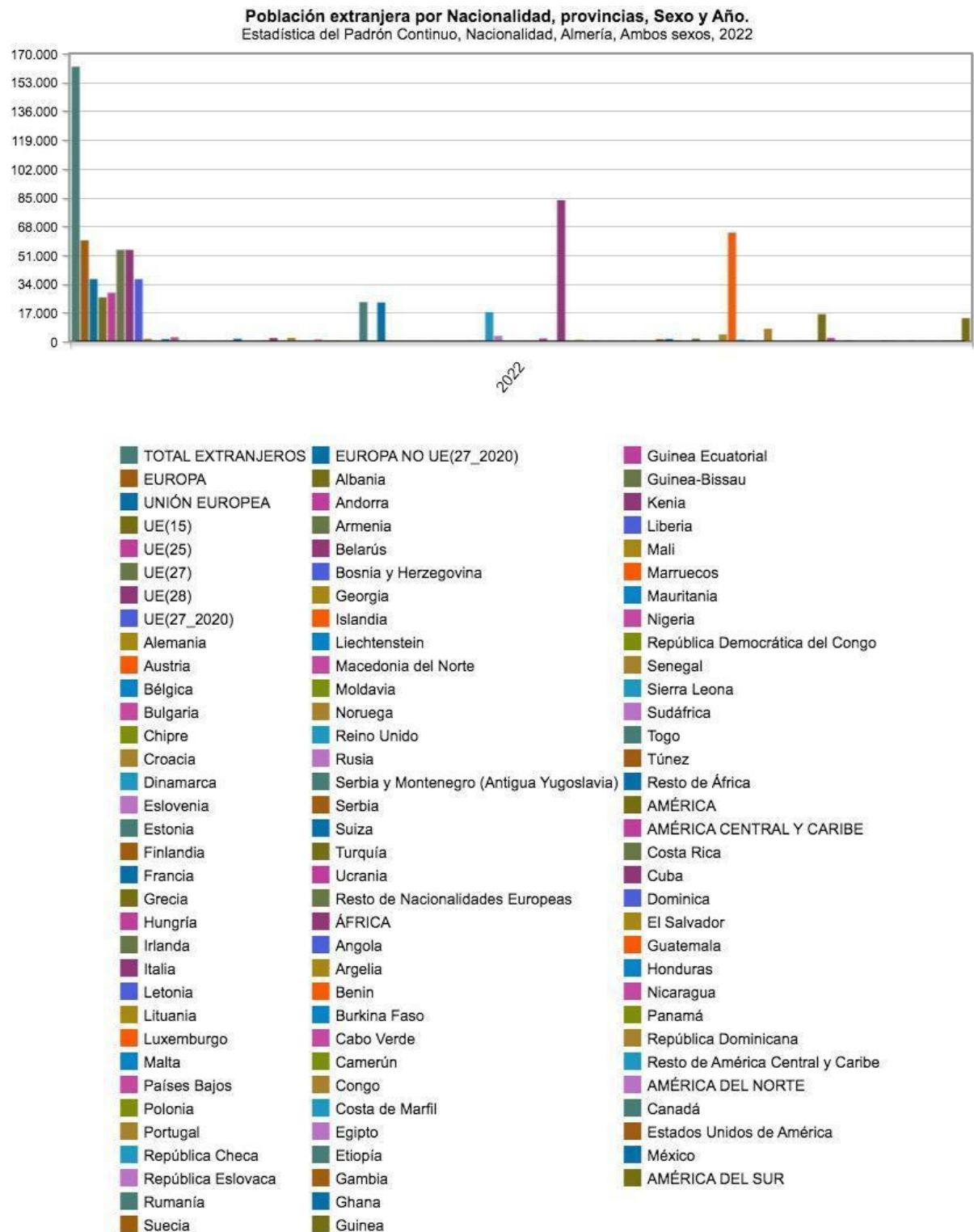
Martínez, M. F., & García, J. M. (2018). Procesos migratorios e intervención psicosocial. *Papeles del psicólogo*, 39(2), 96-103.
<https://www.redalyc.org/journal/778/77855949003/77855949003.pdf>

Rodríguez Sabiote, C. (2003). Paradigma y métodos de investigación en educación y su posible integración en L. Herrera Torres, O. Lorenzo Quiles y M.C. Mesa Franco (Eds.), *Actualidad de la intervención psicoeducativa: una perspectiva multidisciplinar* (pp.35-72), Granada: Grupo Editorial Universitario.

Vega Macías, D. (2019). *La pandemia del COVID-19 en el discurso antimigratorio y xenóforo en Europa y Estados Unidos*. Estudios fronterizos, 22.
<https://ref.uabc.mx/ojs/index.php/ref/article/view/923>

9. Annexos

Gràfic 3: Font Institut Nacional d'Estadística (INE).

UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA
HOJA DE INFORMACIÓN SOBRE EL ESTUDIO

“El impacto de las competencias del educador social en el proceso de adaptación de las personas migradas adultas que aprenden el español en un centro X de Almería”.

Se le invita a participar en un estudio en el que se investiga el impacto del aprendizaje del español en el proceso de adaptación de personas adultas migradas en Almería. Su participación ayudará a la investigadora a comprender las competencias que debe tener el educador social y el docente en relación con dicho fenómeno. Usted fue seleccionada como candidata porque es considerada como referente especializada de la formación del aprendizaje del español en grupos multilingües. Le rogamos que lea este documento y que haga las preguntas que crea necesarias antes de dar su consentimiento para formar parte del estudio. La investigación será llevada a cabo por Mireia Cruz López estudiante de grado de Educación Social de la Universidad Autònoma de Barcelona, cuya tutora es Marisol Galdames Calderón de la Facultad de Educación de la misma casa de estudios.

OBJETIVO DEL ESTUDIO

El objetivo de la investigación es analizar el impacto del aprendizaje del español en personas adultas migradas a través del enfoque de las competencias del educador social en el proceso de adaptación.

PROCEDIMIENTOS PARA EL ESTUDIO

La duración estimada para completar su participación es de 30 minutos. Si está de acuerdo en participar en el estudio, usted realizará la siguiente tarea:

1. Participar en una entrevista semi estructurada (30 minutos aprox.)

CONFIDENCIALIDAD

Se hará todo lo posible por conservar la confidencialidad de sus datos personales. Se mantendrá su anonimidad en los informes relacionados con las publicaciones que se deriven de este estudio y en las

bases en las que se almacenarán sus datos. Únicamente la investigadora principal tendrá acceso a sus respuestas.

CONTACTO

Para preguntas relacionadas con este estudio, escriba a la investigadora Mireia Cruz (mireiacruz3101@gmail.com) o envíe un mensaje al (+34) 673015901

NATURALEZA VOLUNTARIA DEL ESTUDIO

La participación en este estudio es voluntaria. Usted puede decidir no tomar parte o abandonarlo en cualquier momento. El hecho de rechazar seguir participando en este estudio no resultará en pena alguna.

Nombre y apellidos:

Sí, doy mi consentimiento para participar en este estudio.

Firma

Data: ____ / ____ / ____
Día Mes Año

e-mail: _____

Taula 4: Taula d'especificació.

Objectiu general	Objectius específics	Àrees temàtiques	Dimensió	Indicadors	Ítems
Analitzar l'impacte de l'aprenentatge de l'espanyol en persones adultes migrades, enfocant-nos en les competències de l'educador social en el procés d'adaptació.	Identificar les competències clau de l'educador social que faciliten l'aprenentatge de l'espanyol en persones adultes migrades del centre X d'Almeria.	Competències comunicatives de l'educador social.	Habilitats comunicatives	Recursos personals	Ítem 1. Explícame un poco sobre tu trayectoria profesional y la formación que tienes. Ítem 2. ¿Consideras alguna habilidad imprescindible para enseñar español a grupos multilingües?
				Ensenyament espanyol	Ítem 3. ¿Cuál es el panorama formativo en Almería por lo que hace a los grupos migrantes adultos? Ítem 4. En base a tu experiencia por lo que hace a la docencia, ¿cómo se vive la realidad desde la perspectiva laboral?
				Necessitats participants	Ítem 5. ¿Cuáles deben de ser las competencias necesarias del docente y del educador social en un

	aula y en el acompañamiento del proceso de adaptación? Ítem 6: ¿Cuáles son los elementos que has detectado con tu experiencia y conocimiento que favorece la adaptación de las personas migrantes en la nueva sociedad?
Recursos	Ítem 7. ¿Con qué dificultades se pueden encontrar a nivel lingüístico los educadores o docentes? Ítem 8. ¿De qué manera podemos los educadores sociales adaptarnos a las necesidades de los participantes con los recursos existentes que disponemos? Ítem 9. ¿Hay alguna experiencia que te haya

						marcado relacionada en este ámbito?
Analitzar les Competències de Autoreflexió	valoracions dels capacitats crítica i reflexiva de l'educador			Capacitat d'adaptabilitat cap a les necessitats dels participants		Ítem 10. ¿Es evidente la realidad en la que nos encontramos, existe una demanda lingüística hacia este colectivo sin embargo no todo el mundo está en una situación con ventajas para aprender la lengua del nuevo país, ¿cómo podemos acompañar en este caso, a personas con menos disponibilidad como profesionales? Ítem 11. ¿Consideras que los educadores sociales y docentes nos adaptamos a las necesidades de los participantes para elaborar un proyecto de formación lingüística? Ítem 12. ¿Existe alguna otra manera para aprender el idioma y por ende

mejorar la adaptación a la nueva sociedad?

Ítem 13. ¿Cuáles son los entornos de aprendizaje más favorables?

Ítem 14. ¿Se sigue alguna pauta concreta a nivel global tanto en la educación formal como la no formal?

Descriure estratègies pedagògiques l'educador social més efectives per l'ensenyament de l'espanyol com a segona llengua per persones adultes migrades del centre X d'Almeria.	les de més per de a per adultes X	Competència intercultural de l'educador social	Diversitat cultural	Ensenyament
--	---	--	---------------------	-------------

Ítem 15. ¿Cómo conviven las diferentes lenguas en un grupo multilingüe en una aula?

Ítem 16. ¿Existe la aculturación en la enseñanza?

	Estratègies utilitzades	Pràctiques d'acompanyament	Ítem 17: ¿De qué manera crees que el intercambio cultural a través de conversaciones informales puede ser significativo? Ítem 18: Para concluir, hemos hablado de las competencias de los profesionales que trabajan acompañando y enseñando al colectivo de personas migradas, ¿crees igual de importante otro aspecto para añadir que determine que una persona se siente adaptada en un nuevo país?
--	-------------------------	-------------------------------	--

Taula d'especificació. Elaboració pròpia, adaptat de Galdames-Calderón, 2021.

Taula 5: Diari de camp

Data	Activitats	Observacions
5/12/2023	Formació del dia del voluntariat, tema col·lectiu persones migrades.	En la formació d'avui el tema principal ha estat el procés migratori, les emocions i simptomatologies que viuen les persones que emigren a una nova societat. S'ha parlat del dol migratori i les simptomatologies generals que apareixen. D'altra banda, s'ha informat dels diferents traumes que existeixen a partir de l'experiència d'un procés migratori normal i el que comporta el Trastorn d'Estrès Posttraumàtic. S'ha informat de simptomatologies de risc per poder identificar-les i prevenir-les com també d'eines per acompanyar en el dolor. Per acabar, s'ha parlat de les habilitats bàsiques que s'ha de tenir i els aspectes a tenir en compte. La formació a nivell personal m'ha agradat molt perquè és important quan treballes amb un col·lectiu, conèixer el màxim d'informació possible per poder fer un acompanyament el més adequat possible. Pel que fa a les habilitats bàsiques de les quals qualsevol individu ha de treballar per acompanyar a una persona migrada considero primordials perquè són les que ens impulsen a actuar des de l'horitzontalitat i sense jutjar a l'altre. Les habilitats indicades són: l'empatia, la calidesa, el respecte i acceptació, la neutralitat, no jutjar, la mirada transcultural, la ment oberta, l'interès genuí, la honestat. Penso que són unes habilitats que els i les educadores socials han de disposar per poder entendre a la persona i poder oferir-li un espai segur on acompanyar-la.
14/12/2023	Taller decoració.	Taller d'elaboració de guirnaldes i decoració de la sede. Activitat d'escriure els seus somnis i agraïments i penjar-ho al centre. Hi ha un intercanvi de tradicions i cultura. (entre la cristiana i la musulmana). En aquesta activitat només estavem dues voluntàries realitzant l'activitat, per tant de manera

		activa observo les interaccions entre els joves i tenim converses amb ajuda de les TIC.
12/01/2024	Visita del Cable Inglés i La Ballena.	Observo que els treballadors socials estableixen un vincle amb els participants del centre X i que hi ha un clima positiu durant la visita. Els participants tenen interès en comunicarse amb els voluntaris/es i treballadors/es però hi ha dificultats de comunicació perquè el grup fa pocs mesos que ha arribat a Espanya i la majoria parlen només la seva llengua nativa, el wolof o francès. Tot i això, s'esforcen per fer-se entendre. Hi ha un interès per aprendre i també d'explicar les seves vivències.
25/01/2024	Visita la Alcazaba.	L'activitat cultural d'aquest dia es tractava d'anar a visitar un monument de la ciutat que és molt característic d'Almeria. Per mala organització no hem pogut arribar a temps perquè tancaven. Tot i això, s'ha improvisat una mica el camí de tornada i hem caminat per diferents barris fins arribar de nou a la sede.
23/02/2024	Intercanvi d'idiomes tema sobre el Carnaval.	Realitzem una sessió en una sala on posem a sobre la taula un munt de preguntes i cada cop un del grup ha d'agafar un paper i llegir la pregunta al grup i a partir d'aquí respondre i parlar sobre el tema. En aquests espais on el total dels participants són d'origen divers i parlen diversitat de llengües, si no dominen el castellà és fa molt difícil establir una conversa fluida. Les voluntàries anem fent preguntes i intentant treure conversa perquè sinó hi ha molts silencis. Observo un noi molt interessat en aprendre i escriu en una llibreta les noves paraules que aprèn. La capacitat d'aprendre de les persones que han participat es nota molt amb les ganes de comunicar-se amb la resta de persones. És important oferir

		aquests espais a les persones nouvingudes perquè de mica en mica vagin consolidant la nova llengua.
27/02/2024	Esmorzar andaluz.	En l'activitat d'avui hi ha hagut molta més interacció que de lo habitual, moltes persones han acudit i s'ha notat la capacitat i voluntat dels treballadors en parlar i fer que es comuniquin les persones. Observo que les persones són molt receptives a comunicar-se, hi ha de més tímides que altres però en general a totes els hi agrada parlar i sentir-se escoltats i escoltades. Ha sigut interessant l'esmorzar i compartir les tradicions d'aquí com també conèixer les dels altres països.
01/03/2024	Dinàmica de fútbol sala.	En el dia d'avui s'ha fet tot el matí al pavelló partits de fútbol. Els participants estaven gaudint en tot moment i no hi ha hagut cap conflicte entre el grup. He estat comunicant-me amb ells amb castellà i també amb alguns que no entenen casi res de castellà en francès. Tenen ganes de conèixer i d'aprendre. És important que com a voluntàries o treballadors busquem l'intercanvi per oferir un espai segur i de convivència.
06/03/2024	Visita al Centro Andaluz de la Fotografía.	L'activitat d'avui ha consistit en visitar un museu que fan exposicions temporals al llarg de l'any. Hi ha persones que són més obertes que altres i que s'interessen per conèixer més coses i per comunicar-se. Observo les persones generalment que s'ajunten per grups i parlen en el seu idioma. Els voluntaris/es i treballadors/es tenim el rol d'acompanyar i també de comunicar-nos amb el grup. Observo que els treballadors són molt agradables amb el grup, fan

		bromes també i que el clima és positiu. Hi ha treballadors que coneixen moltes paraules del idioma que parlen els altres perquè ho han volgut estudiar per comunicar-se millor. Observo la voluntat de fer un acompanyament molt positiu.
15/03/2024	Intercanvi d'idiomes tema sobre els plats típics de cada cultura.	L'activitat cultural d'avui s'ha tractat de parlar sobre els diferents plats típics de cada país. Hem imprès fotos de diferents plats espanyols i també pakistanesos, senegalesos, marroquies, ucraïns entre d'altres. Hem parlat també de festes tradicionals. Es pot veure que quan es parla d'elements de la cultura de les persones participants les seves expressions són diferents, és difícil d'explicar ja que depèn de cada individu. En general les persones es mostren contentes parlant de la seva cultura.

Taula. Registre de notes de camp.

Taula 6: Categorització i codificació

Temes	Codis	Dimensions	Categories
Habilitats comunicatives	COM	Recursos personals	Competències comunicatives de l'educador social
Aprendre a aprendre	APR		
Empatia, assertivitat	AFEC		
Humanitat	HUM	Ensenyament d'espanyol	
Integració	INTE		
Vincle	VINC		
Mitjans d'aprenentatge	MITJ		
Multinivells	MULT		
Educació emocional	EDUC		
Eines digitals	EINA	Autoreflexió	Competències de capacitat crítica i reflexiva de l'educador social
Guia i acompanyament individual	GUÍA		
Formació permanent	FORM		
Voluntat i necessitat	VOL		
Acceptació social	ACC		
Observació	OBS		
Actitud	ACT		
Respecte	RES	Diversitat cultural	Competència intercultural de l'educador social
Flexibilitat	FLEX		
Sensibilitat	SENS	Estratègies utilitzades	
Acollir	ACO		
Conèixer informació	CON		
Anàlisi	ANA		
Relació social entre grups	REL		
Acció	ACC		
Comprensió	COM		

Hola, muchas gracias por aceptar esta entrevista. Esta investigación nace del interés sobre querer indagar sobre la adaptación de las personas migradas que llegan a Almería y cómo influencia su adaptación en el nuevo país a través del aprendizaje del español y también de la figura del educador y educadora social, de sus competencias con estas personas.

1. Explícame un poco sobre tu trayectoria profesional y la formación que tienes.

Pues a nivel académico vengo de formación de filología, empecé los estudios, la licenciatura de filología hispánica y luego realicé la licenciatura de filología árabe. En aquella época se estudiaba el CAP, que era el curso de aptitud pedagógica. A consecuencia de la progresión del estudio tuve una beca para ir a países árabes, formación lingüística pero también académica porque pasé unos meses en Egipto, el Cairo estudiando árabe y luego me fui a Marruecos con una movilidad donde estuve estudiando en la Universidad de Abdelmalek Essâdi, Tetuán. Desde que empecé a estudiar hispánica sentía la llamada hacia la enseñanza de español. Siempre he trabajado desde muy joven en voluntariado. Considero que es parte fundamental del ciudadano y ciudadana que colabore en todos los ámbitos posibles. Siguiendo con la formación pues empecé también a realizar cursos de enseñanza de español como lengua extranjera terminando hispánica y con CAP, con árabe cuando estuve allí hice voluntariado enseñando español y terminé con una beca AECID del Ministerio de Exteriores y Agencia Española y Cooperación y Desarrollo en Jordania como lectora. Donde a la par que estaba trabajando en la Universidad de Jordania pues seguí formando en español en lengua extranjera. Comencé un máster prácticamente nuevo que había en esa época online en la Universidad de Nebrija y a partir de allí también conocí el mundo del Instituto Cervantes. Empecé a dar clases en el Instituto Cervantes y también estaba haciendo lo que sería el equivalente al máster pero en este caso en árabe compaginando ambos mundos que creo que también me enriquece. Considero que soy una persona que sabe, conoce en sus propias carnes lo que es ser una migrante porque yo viví tres años en Jordania como lectora, un año en Egipto, dos años en Italia etc. Entonces se lo que es abandonar todo tu comfort, tu familia, tus amigos, tu entorno hasta tu propia lengua y aprender lenguas nuevas. Verdad que árabe lo empecé a estudiar pero no es lo mismo cuando te vas a un país árabe y te encuentras con la realidad lingüística. O Italia, cuando fui a trabajar a Italia yo no sabía italiano, lo aprendí allí. Es verdad que las dificultades no son las mismas. Eso ha hecho también que poder trabajar en educación social sea positivo porque tengo la propia experiencia de la migrante. He hecho muchos cursos, intento siempre reciclarme, formarme creo que es obligación de todo docente, continuar realizando cursos para mejorar sus capacidades docentes, competencias en general.

2. ¿Ahora mismo estás enseñando a otras personas español?

He estado de voluntaria en ocasiones con la junta de Almería Acoge. Colaboro en todo lo que puedo, ahora incluso a veces hago pequeñas formaciones gratuitas en asociaciones como Afin21, los jesuitas también que tienen un grupo migratorio y me han dicho si podía ayudarles con la formación. Seguramente el 2 de mayo hagamos algo porque uno de los problemas de la enseñanza de español a adultos y ya hablaremos de los menores también, el problema es que no hay medios realmente estatales potentes para aprender español. El primer y mayor problema que tiene una persona no hispanohablante al llegar a un país es trabajar y no tiene la lengua y además no tengo los medios, si trabajo no puedo estudiar... Es un pez que se muerde la cola y el Estado pues la verdad no es como otros gobiernos que si lo tienen más regularizado y tienen clases más asequibles para todo aquel que llega de fuera.

3. ¿Consideras alguna habilidad imprescindible para enseñar español a grupos multilingües? ¿Como la figura del educador?

Yo hablaría más de competencias, de las competencias del profesional y también del conocimiento. Luego tener otras competencias más personales, aprender a aprender eso es fundamental, el querer estar siempre en continua formación. Creo que es la estrategia, y luego tener las variables afectivas. Ser personas que desarrollen especialmente cuestiones como la empatía, la asertividad también. Pero creo que la empatía va primero, ser capaz de ponerse en el lugar del otro, entender lo que está pasando o al menos intentar entenderlo porque evidentemente hay cosas que no pasamos y luego el querer. Como digo, la comunicación no es sólo dominar un código, es querer comunicarte, querer relacionarte, querer entender algo, ponerte en esa situación con las limitaciones que tenemos porque son evidentes que están. Por tanto, a nivel de educador y educadora social las competencias comunicativas como tal teniendo en cuenta todas las variables afectivas tenemos que crecer en todos los aspectos, desde del conocimiento al emocional. Trabajar para poder ayudar.

4. Y, relacionado con el grupo de las personas que acaban de llegar y que empiezan a estudiar una lengua desde cero, crees que hay alguna competencia esencial, como por ejemplo la competencia intercultural?

Eso creo que hay que tener sensibilidad, todo parte de una cuestión de sensibilidad y empatía. Al final, las culturas que son? Yo creo que una persona necesita cariño, cuando viene de fuera necesita ser acogida al punto emocional. Posiblemente muchos han vivido viajes migratorios largos y duros, lo que no necesitan es exigencia. Sí, aprender idioma vale pero en ese primer momento lo que seguramente necesitan es sentirse acogido. Luego ese primer contacto que tengan evidentemente va a propiciar como se desarrollen posteriormente. Querer o no el rechazo a la sociedad a la que se encuentran, el país, la mayoría no se sienten acogidos. Tendemos a ghettoizar, a separarnos. El problema es que al final nos juntamos con quién nos sentimos a gusto, las culturas son relativas podemos aprender. La competencia intercultural o cultural al final es tener la sensibilidad suficiente de querer conocer el otro, respetar al otro siempre con las limitaciones pero hay cuestiones que pueden rallar los derechos humanos y los derechos al menor. Eso ya son cuestiones aparte, algo tan simple como si tienes un compañero musulmán o musulmana porqué no felicitarle por el EIT.

5. Quería preguntarte sobre la capacidad de autoreflexión y también ligado a lo que has comentado de aprender a aprender, claro encontrándote en un contexto dónde las personas tal vez es la primera vez que te encuentras en una situación dónde tu no sabes cómo actuar o simplemente haces lo que puedes. ¿Qué es lo que cambia, tu capacidad de autocrítica y autorreflexión?

Primero cuando se te da una situación, por qué no preguntar a la persona, no pasa nada. Esto te lo va a contar cualquier persona, si muestras interés en la situación. Creo también importante ser persona observadora dentro de la autocrítica y autorreflexión. Si yo observo situaciones y además si es que una persona no me va a dar la mano o contacto físico, hay que estar siempre atenta, observar mi entorno. Evidentemente luego nosotros somos personas, nos vamos a equivocar, no pasa nada, podemos pedir perdón en un momento determinado. A veces la mayoría de los casos no son cuestiones voluntarias, eso también lo percibe la persona. No es solo el qué lo hace sino también el que lo recibe, creo con la actitud que vayas te van a recibir, hay cosas que evidentemente se van a perdonar sin necesidad de pedir perdón. Una persona nota como se la recibe, nota cosas. La voluntad de querer cambiar nosotros mismos y aprender cada vez más. En este caso la formación, la lectura es fundamental también. Si yo sé que vienes de un determinado país, puedo conocer de qué situación viene sin conocer su realidad concreta.

6. ¿Cuál es el panorama formativo en Almería por lo que hace a los grupos migrantes adultos? ¿Cuáles son los recursos que tenemos?

En Andalucía en general disponemos a nivel de la Comunidad Autónoma porque el Estado Español no contempla, si los menores.

Las Comunidades tienen Centros de Adultos, muchos de ellos no todos, hay formaciones para Adultos y entra Enseñanza de Español. Obviamente en zonas donde hay más cantidad de población que lo necesita. Las Escuelas de Idiomas pero hoy por hoy no tienen todas las lenguas, en este caso en Almería no está el español como lengua extranjera está en Elegido por la EOI en la capital. Si está en Granada, en Málaga, San Roque y en algunas, no son tantas pero hay algunas. Creo que existen una cantidad de personas no solo en Elegido sino también aquí, en el Levante que lo necesitan. Después de eso ya está la buena voluntad de las asociaciones, las ong que ofertan las clases de español. El problema que tiene es que incluso en los Centros de Adultos no siempre hay una formación que enseñe español a nativos, tienes que tener una formación didáctica... no siempre están preparados por tanto no siempre suelen ser eficaces. Luego son multiniveles, se puede presentar una persona de 20 años que no sabe leer ni escribir pero sabe hablar competentemente en español. Luego también las formaciones de las ong puede haber alguien de plantilla pero quien trabaja son voluntarios pero no están formados, los recursos son justos especialmente en adultos.

En cambio los menores es diferente, están obligados por la Ley Educativa desde prácticamente la época democrática, se contempla la escolarización de todos los extranjeros. Además lo positivo de la educación de España es que no importa tu situación, todo menor tiene la obligación, el Estado tiene la obligación de escolarizar. Eso es muy positivo. Luego cada Comunidad lo gestiona, Andalucía es pionera y Almería creó la ATAL, las Aulas Temporales de Adaptación Lingüística. Almería fue el primer sector donde se inició todo eso. Luego tiene sus limitaciones pero tenía algo, no siempre el que accede a una ATAL ha sido formado o se sigue formando, ahí hay que también incentivarlo. Hay que tener en cuenta que muchos de estos niños y niñas seguramente necesiten también clases de apoyo y refuerzo que suelen ser también asociaciones quien presta esta ayuda. Ahí los trabajadores, educadores seguramente terminéis haciendo refuerzo educativo de educación no formal también. No se sabe manejar esos multiniveles, no es lo mismo un alumnado de origen marroquí, que uno jordano que uno rumano. El rumano tiene una lengua muy similar al castellano del mismo tronco y el proceso de aprendizaje será más rápido y el marroquí posiblemente tenga más lenguas y entre ellas puede ser que tenga conocimientos franceses. Las diferencias lingüísticas serán diferentes y con todo lo que conlleva detrás, la formación, las lenguas, la edad en la que lleguen, las ayudas que han recibido... Son muchas las variables por tanto no evolucionan los niños de la misma manera y a veces no se tiene en cuenta esa variable.

7. En base a tu experiencia por lo que hace a la docencia, ¿cómo se vive la realidad desde la perspectiva laboral en la enseñanza a personas de diferente origen?

Los grupos de español en caso de adultos a no se que sean programas específicos, como refugiados, normalmente las clases de adulto son heterogéneos. Lo es ya en el contexto de idiomas de la escuela de idiomas de Granada, por la situación de Granada mucha gente con formación que a lo mejor llevan 20 años con el doctorado, pueden ser amas de casa pero con estudios secundarios porque la escuela de idiomas no admiten a personas sin estudios mínimos. La diferencia está en un proyecto en Elegido, si no recuerdo mal, es el único centro donde se enseña español a nivel más inferior pero son multiniveles. Hay mucha heterogeneidad además de circunstancias personales, en el sentido de que cuando eres migrante en términos generales a veces los trabajos no te permiten asistir con regularidad a clase, lo que no quieres es que no puedas. Si trabajas en un invernadero trabajas las horas que trabajas y estás muy cansado, o trabajando en tema de agricultura. Multiniveles, algunos vienen con

formación avanzada, no todos los migrantes son analfabetos, eso también es un error, muchos vienen con estudios y con intención de seguir el doctorado pero por sus circunstancias legales del país no se le permite, otros tienen estudios básicos. Las opciones son complejas, porque tal vez te encuentras con gente que no sabe ni leer ni escribir o tiene rudimentos muy básicos con otros que tienen destreza. Tienen una alfabetización en su lengua que no es latina, quiero decir que es diferente a la del analfabeto, a veces no se hace la distinción.

El Consejo de Europa está trabajando en niveles inferiores, está haciendo proyectos porque la realidad de las migraciones es esa, se está haciendo por niveles por debajo del A1 y pensando sobre todo en población migrante que necesita competencias comunicativas desde la oralidad y ya llegará a la escritura. A nivel Europeo sí que hay proyectos. No hay una heterogeneidad en las aulas. Hay migrantes que son bilingües y trilingües.

8. ¿Cuáles deben de ser las competencias necesarias del docente y del educador social en un aula y en el acompañamiento del proceso de adaptación?

Humanidad, tenemos que fomentar en la universidad no es solo el conocimiento puro sino también acompañado de unos valores humanos, la defensa del ser humano y lo que conlleva.

9. ¿Cuáles son los elementos que has detectado con tu experiencia y conocimiento que favorece la adaptación de las personas migrantes en la nueva sociedad?

Es relativo, cada uno tiene sus experiencias, yo repito evidentemente que cuando una persona se siente cómoda, los procesos son más rápidos. La lengua es importante pero si no se siente integrada. Es una pregunta muy abierta. Mi experiencia migratoria ha sido positiva, no es lo mismo saber el idioma que que lo intentes hablar y he intentado no cerrarme en un círculo. Creo que el trabajo aquí en las asociaciones es muy positivo. Por ejemplo, hay un mayor número de mujeres migradas, muchas se quedan en casa cuidando a los niños y por tanto no se relacionan. Pues, hagamos actividades para relacionarnos, trabajo de convivencia en los centros en los que estemos.

Si nos educan en lo emocional, en la empatía de los mayores es más fácil.

10. ¿Con qué dificultades se pueden encontrar a nivel lingüístico los educadores o docentes?

Con muchísimos, porque mucha gente no tiene competencias lingüísticas ni conocimientos de español u otras lenguas oficiales. Con la voluntad de querer comunicarse lo consigues aunque haya dificultades. Afortunadamente tenemos muchos medios que nos pueden ayudar, todos tenemos internet, y tenemos móvil, más o menos efectiva pero ahí está. Claro que hay muchas dificultades pero con la voluntad de querer comunicarte lo consigues. Es muy diferente a hace 30 años, todavía hay muchos handicaps administrativos por ello se hacen proyectos de traducción. Un educador o educadora social en un contexto donde no se comparte el idioma en muchos casos se puede comunicar con una lengua que comparten, el inglés o francés, puedes usarlo como recurso sino siempre tienes el google que tiene muchas lenguas. Muchas de esas personas puede ser que tengan conocimiento de otras lenguas, de su rama no pero de otro si, se pueden conseguir alternativas. Hay pictogramas, gestos, hay muchos medios cuando hay voluntad de comunicar.

11. ¿Hay alguna experiencia que te haya marcado relacionada en este ámbito?

Muchas bonitas por ejemplo cuando empecé a dar clase de español, es como cuando tienes una niña pequeña que le empiezas a enseñar algo y ves que se puede desarrollar sola. Yo todavía conservo relación con alumnado mío de Jordania que todavía veo después de diez o quince años y no han olvidado el español. También aquí que nos seguimos saludando con ex alumnos y eso al final es lo más reconfortante que te recuerdan, te saludan, que ha habido un crecimiento lingüístico. En Italia hay una que siguió. Al final uno recoge lo que siembra. En general la docencia puede ser muy gratificante.

12. ¿Es evidente la realidad en la que nos encontramos, existe una demanda lingüística hacia este colectivo sin embargo no todo el mundo está en una situación con ventajas para aprender la lengua del nuevo país, ¿cómo podemos acompañar en este caso, a personas con menos disponibilidad como profesionales?

Yo llevo unos años trabajando los entornos personales de aprendizajes, de otras maneras. Lo bueno que ha tenido el desarrollo tecnológico, lo digital, es que mayor acceso. Lo que necesitamos es desarrollar más programas y más cuestiones digitales. Una compañera de la Complutense tiene un programa destinado a mujeres, desde la Academia tenemos que hacer transferencia. Crear herramientas digitales para las personas que no pueden acceder regularmente puedan, quién no utiliza un duolingo. Esas cosas, ver otras maneras de aprender. Muchas veces lo que necesitan es una pequeña ayuda, una guía. Se pueden hacer cosas incluso en la distancia. Las redes sociales también tienen programas.

13. ¿Consideras que los educadores sociales y docentes nos adaptamos a las necesidades de los participantes para elaborar un proyecto de formación lingüística?

No siempre, el caso más claro es cuando se enseña a leer y a escribir, muchas veces son voluntarios, antiguos maestros, maestros que utilizan un método para niños no para adultos, es buena voluntad. A lo mejor es desconocimiento, con una buena formación se puede reconducir. A veces es un problema de formación, ¿cuantas asignaturas tenéis que vayan a esa dirección? No tenéis, luego es querer seguir formándote, si tienes una base luego puedes construir mejor. Luego también se nos escapan cosas de la Administración, de la empresa... La mayoría no tienen recursos, no hay ni aulas ni están adaptadas, material, a lo mejor hay, ¿podemos comprar manuales? Son diferentes cuestiones, lo bueno de lo digital es que si tenemos más competencias digitales los educadores podemos llegar a más cosas y podemos hacerlas llegar al alumnado.

14. ¿Existe alguna otra manera para aprender el idioma y por ende mejorar la adaptación a la nueva sociedad?

Si es obvio, antes que sucedía, vivir con gente. El trabajo te exige el idioma y te tienes que esforzar, la voluntad de querer aprenderlos, las relaciones sociales. No todo es aprender alemán pero sí que hay quién aprendió y no porque fuera a clase, la aceptación del contexto, es multidireccional. Que dejen una ciudad, con un determinado trabajo, un grupo de personas, que se cree una sinergia, el aprendizaje nace de una necesidad, mantener una familia, comprar, firmar papeles, voy a tener que aprender. Lo bueno de las sociedades actuales es que están digitalizadas es que es más fácil poder llegar, tenemos traductores que antes no tenían. Al final es todo lo que te encuentras, “yo y mis circunstancias”.

15. ¿Cuáles son los entornos de aprendizaje más favorables?

Eso es muy subjetivo, evidentemente cuando mejor me siento, a todos los niveles de aceptación social, en el trabajo... mejor será el proceso. Más allá de mis capacidades y oportunidades. Luego lo que hagas en casa, el trabajo personal.

16. ¿Se sigue alguna pauta concreta a nivel global tanto en la educación formal como la no formal?

No, Europa cuando se realiza el proyecto del Marco Común Europeo, no se piensa en el migrante que viene fuera de Europa sino dentro de la comunidad Europea, para nuestra movilidad, para mostrar nuestras competencias comunicativas en otras lenguas pero con una idea más interna que luego se ha hecho más extensible, se ha globalizado para así decirlo. Porque ahora se están reconociendo todos los niveles de idiomas. No hay pautas. Lo no formal pasa por las posibilidades económicas, a nivel

internacional o nacional, hay centros formativos que si no tienes dinero no puedes acceder. Hay centros en todos los lados, a lo mejor no hay recursos, no todos los Estados no tienen iniciativas. Cada país es diferente, cada comunidad y hasta las provincias. También que aprender idiomas es un negocio.

17. ¿Cómo conviven las diferentes lenguas en un grupo multilingüe en una aula?

En una aula primaria no hay problema entre los alumnos, el problema a veces son los docentes, no entienden. Tienen el problema del silencio en general ya con la lengua materna, no tienen que haber lenguas de fuera para que sean bastante castradores lingüísticos en el sentido de “no hables”, “callaros, estoy explicando”, en eso en España tenemos un problema. Lo multilingüe no podemos general, hay quien respeta más las lenguas de los demás y otros que no. En este país tenemos un pequeño problema con eso, se supone que tendríamos que ser un país plurilingüe, parece que no a todos les parece bien. A veces los niños hablan en el aula, son mediaciones lo que hacen. Simplemente no han entendido, también depende del clima que se genere. Esa sensibilidad de preguntar como se llama en su idioma.

18. ¿Existe la aculturación en la enseñanza?

Si, totalmente. Hay un proceso de aculturación, intento de que “sean como tienen que ser”, sin entender que eso no existe ya, que no podemos ir por este camino. Todos somos diferentes de la base, que no existe una cultura española. Que ni Almería se parece a Granada. Yo creo esos productos de colonialismo cultural, un intento de imposición lingüística y por ahí no vamos bien. Evidentemente uno tiene que saber la lengua del país dónde va, pero tener sensibilidad y paciencia. El tema religioso, el desconocimiento. Estamos acostumbrados a celebrar la Navidad, hay un componente en España católico. En los centros públicos también pueden trabajar en la inclusión, etnocentrismo a nivel cultural y también en la enseñanza de español. Hay mucho racismo dialectal. Las películas han hecho un impacto positivo, conocer algunas palabras de otros idiomas. Hay que empezar desde dentro sino difícilmente conseguiremos un plurilingüismo.

19. ¿De qué manera crees que el intercambio cultural a través de conversaciones informales puede ser significativo?

A nivel individual es importante, a nivel grupal, culturalmente cualquier encuentro si está hecho con respeto. Es importante saber desde qué perspectiva se hace. Estaba pensando en países que son genocidas y te pagan para lavar tu cara. No tengo que decir mi formación y creencias para respetar una cultura. Considero que es importante darle voz a quién darle voz. En mi caso el mundo árabe, pero no tiene porqué saber todo, hay que darle voz a las personas. Hablas de una cultura pero no hablas con las personas de allí.

20. Para concluir, hemos hablado de las competencias de los profesionales que trabajan acompañando y enseñando al colectivo de personas migradas, ¿crees igual de importante otro aspecto para añadir que determine que una persona se siente adaptada en un nuevo país?

Ya la hemos ido hablando. Primero de todo, cada persona viene de una realidad, no todos los migrantes vienen en las mejores condiciones. El viaje migratorio es muy duro en muchos casos, no es lo mismo en patera que en avión y con un visado de tres meses y que luego te quedes aquí más tiempo. Luego, cuando tu llegas a un sitio, que tengas un pequeño grupo de referencia, se suele ir a un sitio donde ya hay alguien conocido, de tu comunidad. Luego el barrio donde vivas, el sitio, dónde trabajes, los compañeros, toda la maquinaria administrativa, como te vaya, como tu vayas recibiendo, acogiendo. Eso también hace que tu voluntad termine agriando o por el contrario que venga con

muchas barreras y se rompan. Son muchas cosas, creo que hay que trabajar por la humanización de la Administración y más valores humanos en los centros, es la clave. Somos personas y tenemos que trabajar con personas. No hay una receta. Luego formarnos con la flexibilidad no con la intolerancia, los políticos tendrían que ser los primeros en dar ejemplo. Son servidores públicos y no pueden crispas a la sociedad como lo hacen, la humanidad no tiene que entender de colores ideológicos, tiene que entender de personas. Ellos están al servicio de la comunidad y tienen que ser los primeros.